

Nr 171.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning av mark från vissa kronoegendomar m. m.; given Stockholms slott den 3 mars 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt under punkterna 1:o—12:o.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för socialdepartementet beträffande ärendet under 1:o här nedan anhåller chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, att få underställa Kungl. Maj:ts prövning vissa ärenden angående försäljning av mark från kronoegendomar m. m., vilka ärenden synts böra föranleda framställning till riksdagen, samt anför härom följande.

1:o.

Troxhammar nr 4 och 6 i Stockholms län.

I skrivelse den 5 juni 1937, nr 400, anmälde riksdagen, att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition den 26 februari nämnda år, nr 177, framställda förslag godkänt vissa jämkningar i den år 1936 beslutade skyddshemsorganisationen. Jämkningarna innefattade bland annat anläggande å kronoegendomen Troxhammar i Skå socken av ett skolhem för gossar, för vilket ändamål skulle erfordras ett markområde av omkring 13.68 hektar åker och omkring 25 hektar annan mark. Kungl. Maj:t har den 3 december 1937 uppdragit åt domänstyrelsen att vidtaga erforderliga åtgärder för att det skyddshem, som skall uppföras å ifrågavarande kronoegendom, må kunna komma i besittning av för skyddshemsverksamheten behövlig del av egendomen.

Kronoegendomen Troxhammar nr 4 litt. A och nr 6 litt. B om tillsammans 1 1/2 mantal i Skå socken av Stockholms län är genom kontrakt den 27 juli 1917 utarrenderad för tiden den 14 mars 1919 — den 14 mars 1939 mot en årlig avgäld av 1,440 kronor. Uppskattning har hållits å egendomen den 10 september 1937. Av det vid förrättningen förda protokollet jämte övriga till ärendet hörande handlingar, däribland en av förste lantmätaren Th. Essén år 1895 över egendomen upprättad och av extra lantmätaren O. A. Lindén år 1915 kompletterad karta med beskrivning, inhämtas följande.

Egendomen, som är belägen intill allmänna landsvägen Stockholm—Skå kyrka på ett avstånd från Stockholm av cirka 20 kilometer, innehåller en areal av 92.9880 hektar, därav 44.3990 hektar tomt och åker, 1.6060 hektar äng, 44.4710 hektar utmark och 2.5120 hektar impediment.

Åkern, som är förlagd i två skiften, består huvudsakligen av lermylla av godartad beskaffenhet. En del utgöres dock av torr och hårdare lerjord. Ängen består av dels vassbankar och dels starräng samt är av mindre värde. Kultiverad betesmark saknas, utmarken betas delvis. Skogsmarken är av god beskaffenhet. Egendomen har ej del i samfällighet. Å egendomen finnas inga torp.

Kronans byggnader å egendomen äro i huvudsak i medelgott skick. Arbetarbostaden och till densamma hörande uthus äro dock i dåligt stånd.

Arrendatorn äger en av tre rum bestående tillbyggnad till det kronan tillhöriga boningshuset. Dessutom är arrendatorn ägare av ytterligare följande byggnader, nämligen ett boningshus, två mindre stugbyggnader, bryggshus med drängkammare, hönshus och vagnslider, varjämte plåttaket å manbyggnaden samt den i samma byggnad inlagda värmeledningen tillhöra arrendatorn.

Egendomens taxeringsvärde utgör 55,100 kronor, varav 5,000 kronor för skogen.

Domänintendenten i länet har tillsammans med skyddshemsinspektören vid besök å egendomen närmare avgränsat det område, som kunde anses vara erforderligt för skyddshemsverksamheten. Området, som å kartan avgränsats med blyertslinjen D—E och betecknats med bokstaven B i rödkrita, skulle komma att omfatta en areal av 38.4460 hektar, därav 13.3300

hektar åker, 1.0910 hektar äng, 22.0950 hektar avrösningsjord och 1.9300 hektar impediment.

Uppskattningsnämnden har ansett, att då ifrågavarande markområde skulle omfatta större delen av egendomens bättre åkerjord, det icke vore av något ekonomiskt intresse för statsverket att bibehålla återstoden av egendomen, som i sin helhet vore att betrakta såsom en knappt medelgod jordbruksgård. Nämnden förordade därför försäljning av sistnämnda lott, å kartan angiven med bokstaven A i röd kritfärg. Denna lott, som komme att innehålla 54.5420 hektar, därav 30.2290 hektar tomt och åker, 0.6800 hektar äng, 19.2900 hektar skogsmark och 4.3430 hektar impediment och kalmark, saluvärderades till 32,000 kronor, därav 7,700 kronor för utmarken med därå växande skog. Arrendevärdet utgjorde omkring 1,400 kronor. Nämnden funne icke skäl föreslå särskilda föreskrifter rörande lotrens användning eller om återköpsrätt. Skulle dylika föreskrifter anses behövliga, borde lottens saluvärde sänkas med fem procent. Försäljningslotten borde hembjudas egendomens arrendator, Bror David Blomkvist. Denne hade innehaft arrendet från den 14 mars 1934, och dessförinnan hade hans fader arrenderat egendomen från den 14 mars 1926. Egendomen hade under hela denna tid hävdats väl.

Enligt vad *domänintendenten* uppgivit avser uppskattningsnämndens saluvärdering av lotten försäljning av densamma i befintligt skick.

Blomkvist har förklarat sig villig att för tillvaratagande av sitt vid arrendets övertagande investerade kapital i kronoegendomens hus, uppgående till 9,000 kronor i fastigheten och 4,000 kronor i två särskilt taxerade lägenheter, förvärva salulotten. Med hänsyn till investeringarna vore emellertid saluvärdet för högt.

Vederbörande *jägmästare* och *överjägmästare* ha icke haft något att erinra mot försäljningsförslaget.

Överlantmätaren i länet har förklarat hinder icke föreligga för den av nämnden föreslagna uppdelningen under förutsättning att de två genom fastställt laga skifte utbrutna hemmansnummer, av vilka egendomen består, först sammanläggas till en fastighet.

Domänstyrelsen har med skrivelse den 31 maj 1938 underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning samt därvid anfört bland annat följande.

Styrelsen, som biträder uppskattningsnämndens förslag till uppdelning av egendomen, har vidtagit åtgärder för sammanläggning av de i egendomen ingående hemmanen till en fastighet. Det till skyddshem avsedda området synes böra överflyttas från styrelsens till socialstyrelsens förvaltning. Återstoden av egendomen anser styrelsen i likhet med nämnden böra försäljas. Sistberörda område bör överlåtas med full och oinskränkt äganderätt samt i befintligt skick tillträdas den 14 mars 1939. Området bör hembjudas arrendatorn *Blomkvist*. Därest denne kommer att förvärva detsamma, böra samtliga honom och kronan tillkommande, på arrendekontraktet rörande egendomen grundade rättsanspråk gentemot varandra, i vad de avse försäljningslotten, anses reglerade i och genom försäljningen, med undantag dock av anspråk på eventuellt oguldna arrendeavgälder och skatter. Skulle annan person än *Blomkvist* förvärva lotten, bör, därest kronan nödgas till arrendatorn utgiva ersättning för av honom å lotten verkställd höstplöjning, trädesberedning och sådd, köparen gottgöra kronan för vad kronan i sådant hänseende erlagt.

Domänstyrelsen har sedermera med skrivelse den 10 februari 1939 överlämnat en av *Blomkvist* gjord ansökning att få förvärva salulotten för en

köpeskilling av 29,000 kronor. För egen del har *styrelsen* förordat, att saluvärdet måtte nedsättas till 29,000 kronor, då kostnaderna för de byggnadsarbeten, som under den närmaste tiden måste utföras å salulotten, till följd av de alltmer ökade kraven i fråga om förbättrade bostadsförhållanden synes bliva avsevärt större än vad vid lottens saluvärdering beräknats.

*Departements-
chefen.*

Enligt beslut av 1937 års riksdag skall såsom förut nämnts av ifrågavarande kronoegendom disponeras erforderligt område för anläggande av ett skyddshem för gossar. Då utredningen i ärendet giver vid handen, att det för ändamålet behövliga markområdet omfattar större delen av egendomens bättre åkerjord och mer än en tredjedel av egendomens hela areal, anser jag mig böra biträda förslaget om försäljning av återstående del av egendomen. Mot det senast föreslagna saluvärdet har jag ingen erinran.

Vidkommande domänstyrelsens förslag att överföra den för skyddshemsändamål avsedda lotten till socialstyrelsens förvaltning vill jag erinra om de uttalanden till innevarande års statsverksproposition, som av chefen för finansdepartementet gjorts i fråga om redovisningen av sådana markområden, vilka samtidigt som de disponeras för speciella ändamål komma att för framtiden i viss utsträckning vara föremål för jordbruksdrift (för flera huvudtitlar gemensamma frågor, sid. 14 ff., och kapitalbudgeten: inkomsterna, sid. 3 ff.). Enligt dessa uttalanden borde ifrågakomma markområden upptagas till redovisning under statens domäners fond oavsett för vilken myndighets räkning områdena avses skola disponeras. Vid upplåtande från domänstyrelsens sida av marken till annan myndighet för ändamål inom dennas verksamhetsområde skulle ersättningsbelopp utgå under vederbörande huvudtitel. I statsverkspropositionen ha även, i avbidan på proposition i ämnet, under andra, femte och nionde huvudtitlarna erforderliga anslag för ersättning till statens domäners fond för upplåten mark uppförts med beräknade belopp. Därest riksdagen med godkännande av Kungl. Maj:ts förslag å riksstaten anvisar dylika anslag, torde i nu förevarande fall det för skyddshemsändamål erforderliga markområdet böra fortfarande stå under domänstyrelsens förvaltning men av denna styrelse upplåtas till socialstyrelsen, därvid ersättning bör utgå från under femte huvudtiteln uppfört anslag till ersättning till statens domäners fond för upplåten mark. Frågan härom anmäles i annat sammanhang för Kungl. Maj:t.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att — sedan kronoegendomen 1 1/2 mantal Troxhammar nr 4 och 6 i Skå socken av Stockholms län uppdelats i två lotter, vilka å en av förste lantmätaren Th. Essén år 1895 upprättad och av extra lantmätaren O. A. Lindén år 1915 kompletterad karta utmärkts med bokstäverna A och B i röd kritfärg — den med A betecknade lotten om cirka 54.5420 hektar må mot ett saluvärde av 29,000 kronor försäljas enligt förord-

ningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. med hembuds rätt enligt 9 § i förordningen för Bror David Blomkvist;

skolande vid försäljningen i övrigt iakttagas, att lotten försäljes med tillträdes rätt för köpare räknat från den 14 mars 1939, att förbehåll göres för de jämkningar i lottens gränser och areal, som vid blivande lantmåteriförrättning kunna befinnas erforderliga, att lotten försäljes i det skick, vari den vid tillträdet befinner sig, att endast kronan tillhöriga hus och anläggningar ingå i försäljningen, att innehavare av över lotten med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att ha ledningarna kvarstående och nyttja desamma utan rätt för köpare till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur, att, därest lotten kommer att förvärvas av Blomkvist, samtliga honom och kronan tillkommande, på arrendekontraktet om egendomen grundade rättsanspråk gentemot varandra, i vad de avse försäljningslotten, i och genom försäljningen skola anses vara reglerade, med undantag dock för eventuella anspråk på oguldna arrendeavgifter och skatter, samt att, för såvitt lotten kommer att förvärvas av annan än Blomkvist samt kronan nödgas till arrendatorn utgiva ersättning för av denne å lotten verkställd höstplöjning, trädesberedning och sådd, lottens köpare skall vara pliktig gottgöra kronan, vad kronan i berört hänseende erlagt.

2:o.

Sundbyholm nr 2 i Södermanlands län.

Kronoegendomen $6\frac{3}{4}$ mantal Sundbyholm nr 2 i Sundby socken av Södermanlands län är utarrenderad i två lotter, arrendelotten I för tiden till den 14 mars 1939 samt arrendelotten Hammartorp till den 14 mars 1940.

Den förstnämnda lotten arrenderas av kaptenen Oscar Dyrssen mot en årlig avgift, som för närvarande utgår med dels 29 hektoliter vete, 35 hektoliter havre och 251 kilogram smör att lösas med penningar efter senast för länet fastställda pris enligt litt. A i markegångstaxan dels därutöver 1,500 kronor. Utöver oförmälda avgift har därjämte arrendatorn att till skolmästaren vid Sundbyholms skola leverera in natura 71 tunnor 8 kappar eller 448 kubikfot 9 kannor spannmål, hälften råg och hälften korn, med förbindelse att, därest skolmästarens avlöning skulle bestämmas att utgå i annan ordning eller bli indragen, för spannmålen erlægga lösen till stats-

verket efter 10-årigt medelmarkegångspris. Efter överenskommelse med kapten Dyrssen ha de å ön Lövsärken belägna torpen Rättartorp och Fiskartorp, vilka tidigare ingått i arrendet av arrendelotten I, undantagits från arrendeupplåtelsen samt från den 14 mars 1937 ställts under domänstyrelsens skogsförvaltning.

Den andra arrendelotten av egendomen eller lotten Hammartorp, omfattande de ägor, som å en av förste lantmätaren Herl. Rob. Linder år 1903 över egendomen upprättad karta äro belägna söder om en å kartan dragen blå linje, betecknad med litt. A—B—C—D—E, har sedan år 1927 arrenderats av Gustav Emanuel Pettersson mot en avgift, som för närvarande utgår med dels 34 hektoliter vete, 44 hektoliter havre och 294 kilogram smör att lösas med penningar efter senast för länet fastställda pris enligt litt. A i markgångstaxan, dels därutöver 1,772 kronor 50 öre.

Till kronoegendomen hörande fiskerätt är med vissa undantag utarrenderad till fiskaren K. Larsson, Stråholmen, för tiden intill den 14 mars 1949.

I anledning av den förestående arrendeledigheten har uppskattningsförrättning hållits å egendomen den 2—4 november 1936. Av de över förrättningen förda protokollen jämte övriga ärendet tillhörande handlingar, inhämtas bland annat följande.

Egendomen är belägen invid Mälaren cirka 14 kilometer från Eskilstuna, som är avsättningsorten. Enligt en av distriktslantmätaren Johan W. Ström den 21 augusti 1924 upprättad ägobeskrivning innehåller egendomen en areal av 503.85 hektar, som redovisas på följande sätt:

F a s t i g h e t	Tomt och åker hektar	Äng och odlingsmark hektar	Hag- och skogsmark hektar	Impediment hektar
I arrendelotten	126.429	46.745	168.504	4.711
Lotten Hammartorp.....	127.513	3.563	5.043	3.412
Icke utarrenderat	—	—	17.980	—
Summa areal	253.942	50.308	191.477	8.123

Kronan tillhöriga byggnader å arrendelotten I äro i stort sett i medelgott skick samt brandförsäkrade för 149,800 kronor.

Å arrendelotten Hammartorp är det kronan tillhöriga byggnadsbeståndet genomgående svagt. Bostäderna äro i stort behov av modernisering och nybyggnader. Brandförsäkringsvärdet å kronans hus utgör 45,400 kronor.

Åkerjorden å lotten I består huvudsakligen av mulljord, mer eller mindre sandblandad, och lider delvis av torka. Å Hammartorp består åkerjorden till cirka 15 hektar av lermylla, cirka 85 hektar av gyttjelera och cirka 25 hektar av ren röjord.

Kronoegendomen är delaktig i Kalkbäcken—Sundbyåns torrlägningsföretag med årligen återkommande kostnader för rensningsarbeten.

Egendomen äger andel i Öster-Rekarne häradsallmänning med en utdelning, som under sistförflutna år uppgått till 800 kronor.

Elektriska ledningar finnas framdragna över egendomen.

Taxeringsvärdet för egendomen i dess helhet utgör 266,900 kronor, varav särskilda taxeringsvärden åsatts arrendelotten I med 100,200 kronor, Ham-

martorp med 90,300 kronor, till egendomen hörande skogsmark med växande skog med 59,100 kronor och Rättartorp med 17,300 kronor.

På grund av egendomens natursköna belägenhet vid Mälaren samt dess närhet till Eskilstuna har friluftsliv i vidsträckt omfattning förekommit å egendomen. Sålunda har sedan år 1933 en i Mälaren utskjutande långsmal udde av egendomens utmark genom särskild upplåtelse till Dyrssen disponerats såsom allmän badplats, som varit livligt besökt. Å nordvästra udden av fastlandet har av egendomens utmark till scoutkåren Sörmlandspojkarne intill den 14 mars 1939 upplåtits ett tomtområde om cirka 2,500 kvadratmeter, varå av kåren uppförts en sportstuga. Å fastlandet disponeras därjämte ytterligare tre stycken sportstugor med tillhörande tomtområden av enskilda personer.

Uppskattningsnämnden har framhållit, att Eskilstuna stad i hög grad voro intresserad av egendomens framtida disposition. Framställning om rätt att arrendera för fritidsändamål lämpliga områden av arrendelotten I hade även inkommit från staden. Med hänsyn till önskvärdheten av att egendomens strandområde jämte holmen Rävsgarn reserveras för idkande av bad och camping och annat friluftsliv, anser nämnden, att för angivna ändamål bör vid utarrendering av lotten I undantagas två av nämnden å förenämnda av Linder år 1903 upprättade karta inom blå gränslinjer utmärkta områden, betecknade litt. B¹ och B² för att eventuellt utarrenderas till staden.

Vidkommande den framtida dispositionen av arrendelotten Hammartorp har uppskattningsnämnden ställt sig mera tveksam med hänsyn till de avsevärda byggnadskostnader, kronan torde komma att få vidkännas, därest denna — enligt nämndens mening — relativt svaga jordbruksgård ånyo skulle utarrenderas. Då emellertid avstyckning och försäljning av denna lott icke enligt jorddelningslagen utan tilldelning av skogsmark från lotten I kunde komma till stånd, har nämnden ansett sig böra förorda lottens förnyade utarrendering, därvid arrendatorn Pettersson, som under sin arrendetid väl hävdat egendomen, borde erhålla optionsrätt till förnyat arrende.

Slutligen har nämnden — i anslutning till två från ägarna till de från egendomen tidigare försålda lägenheterna Stentorp om 7.45 hektar och Skrivartorp om 7.51 hektar inkomna framställningar om rätt att för utökning av sina innehav förvärva mark från respektive arrendelotten I och Hammartorp — ansett dessa framställningar böra tillmötesgå; och har nämnden föreslagit försäljning från egendomen av två områden om respektive 3.50 och 4.58 hektar åker för utökning av lägenheterna ifråga.

Domänstyrelsen har i skrivelse den 18 februari 1939 anfört i huvudsak följande:

Styrelsen har i anslutning till det av uppskattningsnämnden framlagda förslaget vidtagit anstalter för disposition från den 14 mars 1939 av lotten I, som därvid — med bortseende från öarna Lövsärken och Stråholmen, vilka särskilt disponerats — ansetts böra upplåtas i två lotter, nämligen dels omförmälda friluftsområde, motsvarande lotterna litt. B¹ och B², och dels en jordbrukslott, omfattande till arrendelotten I i övrigt hörande ågor. I enlighet med uppskattningsnämndens förslag ha båda lotterna på fastställda arrendevillkor i första hand hembjudits Dyrssen för en upplåtelsetid av tjuu år, men har Dyrssen efter att ha tagit del av hembudsförslagen meddelat, att han icke önskade i fortsättningen arrendera lotterna på av styrelsen fastställda villkor. Dyrssen har senare meddelat sig ämna avflytta från egendomen den 14 mars 1939, samt att han för sin del icke hade något att erinra

emot att styrelsen vidtog de anstalter för egendomens disposition, som befunnes lämpliga.

Vid den inventering av för friluftsliv lämpliga områden i landet, som ingått i fritidsutredningens uppdrag, har förevarande egendom betecknats såsom särskilt värdefull för Eskilstunabygdens förseende med lämplig friluftsmallmanning. I yttrande till fritidsutredningen har Eskilstuna stad meddelat, att staden ej stode helt främmande för tanken att från kronoegendomen förvärva ett utmed Mälaren beläget skogsområde om cirka 50 hektar jämte två därtill hörande holmar, Rävsgarn och Benklädet. Då nu arrendatorn av arrendelotten I meddelat, att han icke reflekterade på förnyat arrende av den av uppskattningsnämnden utlagda friluftsslotten litt. B¹ och B² jämte till lotten I i övrigt hörande ägor, har frågan om lotternas upplåtande till staden blivit aktuell. Vid de förhandlingar, som i ifrågavarande avseende förts mellan domänintendenten och staden, har staden anmält sig såsom spekulant å egendomen, då staden snarast möjligt önskade få friluftsfrågan i största möjliga utsträckning ordnad. Vid sammanträde den 14 februari 1939 mellan domänstyrelsen och representanter för staden har uppgörelse preliminärt träffats, enligt vilken staden meddelat sig vara spekulant å egendomen i dess helhet med undantag för öarna Lövsärken och Stråholmen samt några mindre holmar och skär kring Lövsärken, mot en köpeskilling av 338,000 kronor, samt under villkor i övrigt, som kunna föranledas av erforderlig närmare utredning i ärendet. Domänstyrelsen, som förordar genomförande av den sålunda preliminärt avtalade försäljningen, har gått i författning om skyndsamt utredning med förslag till de villkor, som böra gälla för försäljningen. Enligt vad styrelsen under hand inhämtat lär den av uppskattningsnämnden ifrågasatta försäljningen av två områden för utökning av lägenheterna Stentorp och Skrivartorp komma att ske genom stadens försorg, så snart plan för egendomens framtida användning i stadens ägo utarbetats.

Under återopande av vad i ärendet förekommit hemställer domänstyrelsen, som icke finner tiden medgiva, att förenämnda utredning och förslag avvaktas innan försäljningsärendet underställes statsmakterna, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att ifrågavarande kronoegendom skall med undantag av öarna Lövsärken och Stråholmen samt vissa där utanför i Mälaren belägna mindre holmar och skär, däribland Stenskar, försälas till Eskilstuna stad mot en köpeskilling av 338,000 kronor, därvid det bör ankomma å Kungl. Maj:t att efter närmare utredning och förslag från domänstyrelsen fastställa de villkor i övrigt, som skola gälla för försäljningen.

*Departements-
chefen.*

Jag har icke något att erinra mot domänstyrelsens förslag till försäljning av omförmälda kronoegendom till Eskilstuna stad för en köpeskilling av 338,000 kronor. För att undvika att försäljningsärendets avgörande uppskjutes förordar jag att ärendet underställes riksdagens prövning, oaktat förslag till övriga försäljningsvillkor nu ej kunna framläggas. Därest riksdagen lämnar bifall till den föreslagna försäljningen, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att, efter förslag av domänstyrelsen, fastställa de slutliga försäljningsvillkoren. Jag utgår ifrån att staden, i den utsträckning den samma ej anser sig böra omedelbart exploatera hela egendomen för fritidsändamål, beaktar den företrädesrätt till nytt arrende, som må tillkomma arrendatorn av lotten Hammartorp.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen $6\frac{3}{4}$ mantal Sundbyholm nr 2 i Sundby socken av Södermanlands län med undantag av öarna Lövsärken och Stråholmen samt vissa där utanför i Mälaren belägna holmar och skär, däribland Stenskar, må försäljas till Eskilstuna stad mot en köpeskilling av 338,000 kronor samt på de villkor i övrigt, som Kungl. Maj:t efter förslag av domänstyrelsen bestämmer.

3:o.

Stora Brogård nr 1 i Jönköpings län.

På framställning av domänstyrelsen i skrivelse den 11 februari 1938 beslöt Kungl. Maj:t och riksdagen (1938: prop. nr 236, 4:o; R. skr. nr 192) att kronoegendomen $\frac{1}{4}$ mantal Brogård Stora 1¹ i Bäckseda socken av Jönköpings län finge, med undantag av ett område vid Mededeles kvarn om 1.63 hektar, försäljas till Vetlanda stad för en köpeskilling av 85,595 kronor med tillträdesrätt omedelbart samt under villkor i övrigt, bland annat, att kronan eller dess rättsinnehavare skulle förbehållas rätt till väg över egendomen från Mededeles kvarn till allmänna landsvägen Vetlanda—Bäckseda.

I sin nämnda skrivelse framhöll domänstyrelsen bland annat, att området vid Mededeles kvarn, vartill hör jämväl kronan tillkommande rätt till vatten och grund i Emån vid områdets strand samt den andel i vattenkraften, som kan tillhöra kronan, ävensom rätt att i Emån uppdämma vatten samt rätt att utan ersättning nyttja utfartsväg över egendomen $\frac{1}{4}$ mantal Brogård Stora 1¹, vid uppskattningsförrättning år 1934 saluvärderats till 4,000 kronor, att överlantmätaren i länet i yttrande rörande möjligheterna för områdets avstyckning förklarat, att området borde sträcka sig fram mot den fastställda gränsen i Emån på sätt utmärkts med rödkrita å ett i ärendet företett med »Bil. A» betecknat kartutdrag, samt att, då någon överenskommelse om saluvärdet av området ej kunnat träffas med områdets arrendator, ingenjören Oscar Jonsson, Vetlanda, vilken uppskattningsnämnden föreslagit skola hembjudas området, styrelsen hade för avsikt att framdeles underställa Kungl. Maj:t frågan om detta områdes disposition.

I skrivelse den 11 februari 1939 har *domänstyrelsen* anfört följande.

Förenämnda vid Mededeles kvarn belägna område, som är obebyggt, har jämte vatten och grund m. m. av styrelsen utarrenderats till ingenjören Jonsson till den 14 mars 1939 mot en årlig avgäld av 150 kronor. Jonsson äger en dammbyggnad i Emån med tillhörande verk och inrättningar jämte vattenrätt.

I skrivelse till styrelsen den 27 december 1938 har Jonsson förklarat, att

han nu önskade förvärva området jämte vatten och grund m. m. för en köpeskilling av 4,000 kronor.

Domänstyrelsen har för sin del ej något att erinra mot försäljningen i fråga. För denna torde erfordras riksdagens medgivande.

Departements-
chefen.

Jag har icke något att erinra mot att ifrågavarande område vid Medelefs kvarn försäljes till ingenjören Oscar Jonsson och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att ett område om cirka 1.63 hektar vid Medelefs kvarn å förutvarande kronoegendomen $\frac{1}{4}$ mantal Brogård Stora 1¹ i Bäckseda socken av Jönköpings län med kronan tillkommande rätt till vatten och grund i Emån vid områdets strand samt den andel i vattenkraften, som kan tillhöra kronan, ävensom rätt att i Emån uppdämma vatten samt rätt att utan ersättning nyttja utfartsväg över Brogård Stora 1¹ må försäljas till Oscar Jonsson för en köpeskilling av 4,000 kronor under villkor, att området försäljes i befintligt skick med tillträdesrätt för köparen räknat från den 14 mars 1939, att köpeskillingen erlägges kontant vid tillträdet till länsstyrelsen i länet, som har att utfärda köpebrev å området, att köparen skall erlägga ränta efter 4 procent å köpeskillingen från den 14 mars 1939 till tillträdesdagen, att köparen skall ensam vidkännas kostnaderna för lagfart å fångtet och andra med köpet förenade utgifter, att köparen ansvarar för alla å det försålda området efter den 14 mars 1939 belöpande onera och utskylder, samt att innehavare av elektriska ledningar, som med vederbörligt tillstånd framdragits över området, skola äga rätt att bibehålla desamma utan rätt för köpare till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur.

4:o.

Tollarp nr 5 och 8 i Kristianstads län.

I brev den 30 september 1937 (jfr prop. nr 202 till 1937 års riksdag, punkt 7; R. skr. nr 163) förordnade Kungl. Maj:t, att kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Tollarp nr 5 och 8 i Västra Vrams socken av Kristianstads län skulle på vissa i brevet närmare angivna villkor försäljas i två lotter, nämligen lotten I om 14.8915 hektar samt lotten II om 43.8985 hektar, utgörande kronoegendomen i övrigt, lotten I till Tollarpsortens egnahemsförening u. p. a. för en köpeskilling av 38,000 kronor och lotten II till egendomens arrendator, Johan Persson, för en köpeskilling av 17,000 kronor eller, därest denne icke önskade

förvärva lotten, å auktion jämlikt 15 § i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m.

Domänstyrelsen har i skrivelse den 14 februari 1939 anfört i huvudsak följande.

Lotten II har försålts till Johan Persson, medan lotten I, sedan omförmälda förening förklarar sig icke önska på de föreskrivna villkoren förvärva densamma, utarrenderats till Persson för tiden till den 14 mars 1939 mot årligt arrende av 450 kronor.

Hos domänstyrelsen ha Västra Vrams sockens kommunalfullmäktige anhållit att av lotten I få förvärva ett i sydvästra delen beläget, av fullmäktige närmare angivet område, varå skulle uppföras skolbyggnadskomplex för Västra Vrams, Tollarps och Skättilljungas skolrotar samt anläggas park och badplats.

Vederbörande distriktslantmätare har meddelat, att områdets areal ut- utgjorde 3.16 hektar, varav 2.43 hektar åker och 0.73 hektar ängsmark. Här- jämte har lantmätaren framhållit, att, då församlingen torde ha för avsikt att anordna simundervisning i den förbiflytande Vramsån, styckningslotten syntes böra tillförsäkras stamfastighetens rätt till vatten och grund i ån utanför styckningslottens strand.

Domänintendenten har föreslagit, att ansökningen måtte bifallas endast under förutsättning att Tollarps municipalsamhälle eller förberörda egnahemsförening inköpte återstoden av lotten I. Förut fastställt saluvärde å denna lott eller 41,000 kronor (38,000 + 3,000 för vissa byggnader) har do- mänintendenten föreslagit skola uppdelas på följande sätt. Det nu till för- säljning föreslagna området om 3.16 hektar har saluvärderats till i avrundat tal 12,700 kronor, därvid 2.43 hektar åker upptagits till 9,720 kronor och 0.73 hektar äng med vatten och grund värderats till 2,920 kronor. Återsto- den av lotten I eller 11.7315 hektar borde försäljas till municipalsamhället eller egnahemsföreningen för ett pris av 28,300 kronor.

Sedan domänstyrelsen, då det föreslagna saluvärdet om 12,700 kronor å ifrågavarande område om 3.16 hektar syntes styrelsen väl lågt, upptagit för- handlingar med kommunalfullmäktige om högre köpeskilling, ha fullmäktige den 12 november 1938 godkänt ett mellan domänintendenten och ordföranden i fullmäktige under förutsättning av domänstyrelsens och fullmäktiges god- kännande träffat köpeavtal, varigenom kronan försålde förberörda område till kommunen för en köpeskilling av 15,000 kronor.

För egen del har domänstyrelsen icke något att erinra mot ifrågavarande områdes försäljning till Västra Vrams kommun för en köpeskilling av 15,000 kronor. Beträffande återstoden av lotten har styrelsen uppdragit åt domän- intendenten att verkställa saluvärdering av densamma, varvid kronan till- hörigt boningshus med tillhörande tomt och trädgård skulle värderas särskilt för sig.

Ärendet är av beskaffenhet att böra underställas riksdagens prövning.

Jag biträder det av domänstyrelsen framlagda försäljningsförslaget och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, *Departements-
chefen.*

att av kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Tollarp nr 5 och 8 i Västra Vrams socken av Kristianstads län må till Västra Vrams kommun försäljas ett i ärendet närmare angivet område om 3.16 hektar för en köpeskilling av 15,000 kronor.

som skall erläggas kontant, samt under villkor i övrigt att området försäljes i befintligt skick med tillträdesrätt för köparen räknat från den 14 mars 1939, att köparen skall vara skyldig att gälda vad kronan kan komma att få utgiva till nuvarande arrendatorn av området för trädesbruk samt höstplöjning, gräs-, frö- och höstsädessådd å lotten, att förbehåll göres för de jämkningar i gränser, som kunna komma att föreskrivas vid blivande avstyckningsförrättning å egendomen, att innehavare av över egendomen med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att ha ledningarna framdragna över området och nyttja desamma utan rätt för köparen till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur, samt att bestämmelserna i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. skola i tillämpliga delar gälla.

5:o.

Ågård nr 1 i Hallands län.

Kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Ågård nr 1 i Skrea socken av Hallands län har för tiden den 14 mars 1932—den 14 mars 1950 utarrenderats till Nils Johan Andersson mot ett årligt arrende av 2,700 kronor. Från och med den 14 mars 1933 har arrendet övertagits av dennes söner Johan Adolf och Erik Gunnar Nilsson.

I skrivelse till domänstyrelsen den 5 september 1935 har drätselkammaren i Falkenberg anhållit att få inköpa egendomen samt såsom skäl härför framhållit, att bebyggelsen i staden sträckte sig emot och i vissa fall överskred gränsen till Skrea socken, samt att staden genom inköp av egendomen kunde bliva i tillfälle att kontrollera denna bebyggelse. Sedan staden förklarat sig villig bestrida kostnaderna för saluvärdering av egendomen, har på domänstyrelsens föranstaltande uppskattningsförrättning hållits å egendomen år 1935. Av instrument över denna förrättning, ävensom av övriga ärendet tillhörande handlingar samt en av förste lantmätaren C. O. Fröman år 1908 över egendomen upprättad karta med beskrivning inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen 3 kilometer från Falkenbergs stad, har en areal av 59.438 hektar, varav 55.213 hektar tomt och åker, 1.155 hektar ängs- och odlingsmark samt 3.070 hektar avrösningsjord.

Samtliga egendomens åbyggnader äro av god beskaffenhet utom boningshuset, som är medelgott.

Åkerjorden utgöres av synnerligen lätt flygsandsmylla på cirka 22 hektar å den del av egendomen, som är belägen mellan två å kartan angivna lands-

vägar samt av lerjord på cirka 32 hektar å egendomens ned mot Ätran belägna del.

Aktiebolaget Falkenbergs tegelbruk har erhållit tillstånd att framdraga decauvillespår över egendomen. Elektrisk högspänningsledning från Falkenbergs stads kraftverk går över egendomen.

Fisket i Ätran är för egendomens vidkommande av ringa betydelse. En laxfiskerätt i havet har dock numera kunnat utarrenderas för ett arrende av 150 kronor per år.

Taxeringsvärdet utgör 70,000 kronor.

Uppskattningsnämnden har anfört följande: Nämnden hade icke funnit skäl föreligga att avgiva något förslag till egendomens uppdelning i lotter. Därför hade nämnden icke gjort någon särskild värdering av den enda mindre lägenhet, Lerbäcken, belägen intill egendomens norra gräns, som funnes å egendomen. De å lägenheten uppförda husen tillhörde arbetarna Karl Martin Karlsson och Severin Törnblad. Vid värdesättning för eventuell försäljning till Falkenbergs stad hade hänsyn ej tagits till den omständigheten att egendomen vore utarrenderad till den 14 mars 1950 och till att blivande köpare således ej kunde fritt disponera egendomen före sagda år. De områden, som för närvarande kunde åsättas ett visst tomtvärde, voro de delar av egendomens västra del, som vore belägna intill Göteborgsvägen. Cirka 5 hektar hade beräknats ha ett tomtvärde av 50 öre per kvadratmeter. Övriga delar av de mycket lätta sandjordar, som voro belägna mellan Göteborgsvägen och gamla landsvägen, vilken ginge förbi egendomen, hade ej ansetts kunna åsättas annat värde än som åkerjord. Den övriga arealen, från sistnämnda landsväg åt öster till Ätran, hade uteslutande värderats som åker. Med ledning av dessa förutsättningar hade egendomen värderats till i runt tal 106,000 kronor sålunda:

Tomt.....	0.772 hektar å 1,500 kronor pr har..	1,158: —
Åker	33.159 » » 1,000 » » » ..	33,159: —
Åker	14.861 » » 400 » » » ..	5,944: 40
Åker	2 » » 200 » » » ..	400: —
Ängs-, betesmark, sanddynor	1.565 » » 100 » » » ..	156: 50
Åker, med tomtläge	5.81 » » —: 50 » » kvm.	29,050: —
Vägar, renar m. m.	1.271 »	—
Trädens värde på betesmarken		200: —
Byggnadernas värde		34,000: —
Värdet av laxfisket i havet		2,000: —

Summa 59.438 hektar

Kronor 106,067: 90.

Överjägmästaren har anfört följande: Vid värderingen hade 5.81 hektar åkerjord, belägen invid riksvägen Malmö—Göteborg, åsatts ett tomtvärde av 5,000 kronor per hektar, vilket pris förefölle lågt. Å andra sidan hade byggnadernas värde uppskattats till 34,000 kronor, vilket med hänsyn till de priser, som åsatts åkerjorden i övrigt, måste betraktas som högt. De båda posterna voro på grund härav ägnade att utjämna varandra. Kronans laxfiske i havet vid Ätrans utlopp, vilket fiske upplåtits mot en årlig avgäld av 150 kronor, hade föreslagits att ingå i försäljningen och värderats till 2,000 kronor. Detta pris vore med hänsyn enbart till den inkomst, fisket lämnade, alltför lågt. Vid särskild försäljning av fisket torde detsamma kunna betingta omkring 4,000 kronor. Någon anledning för kronan att avhända sig detta laxfiske syntes icke föreligga, varför överjägmästaren avstyrkte försäljningen härav.

Sedan domänstyrelsen tillfrågat Falkenbergs stad huruvida staden vore

villig att för 110,000 kronor förvärva egendomen samt styrelsen därefter vid muntliga förhandlingar med ombud för staden förklarar sig villig att hos statsmakterna tillstyrka försäljning av egendomen till staden för en köpeskilling av 100,000 kronor, har *drättselkammaren i staden* den 12 november 1937 anhållit att få köpa egendomen för en köpeskilling av 90,000 kronor. I skrivelse till drättselkammaren den 30 november 1937 meddelade styrelsen att, då överenskommelse ej kunnat träffas med staden om köpeskillingen, försäljningsfrågan finge anses förfallen.

Härefter har *drättselkammaren i staden* i skrivelse till domänstyrelsen den 23 mars 1938 med stöd av beslut fattat av stadsfullmäktige i staden den 24 februari 1938 anhållit, att styrelsen måtte utverka tillstånd för försäljning till Falkenbergs stad av egendomen till ett pris av 100,000 kronor.

Med skrivelse den 21 maj 1938 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid tillstyrkt egendomens försäljning till Falkenbergs stad för en köpeskilling av 100,000 kronor.

Härefter ha egendomens arrendatorer, *Johan Adolf Nilsson* och *Erik Gunnar Nilsson* i en den 23 januari 1939 till jordbruksdepartementet inkommen skrift hemställt om gottgörelse för den värdeökning å egendomens byggnader, som åstadkommits genom sökandenas och deras faders (föregående arrendeinnehavarens) åtgöranden. De yrkade ersättningsbeloppen framgå av följande sammanställning:

för elektrisk installation	kronor 1,722:—
för anslutning till Falkenbergs elektricitetsverk	» 250:—
för vattenledning	» 665:41
för murad bassäng	» 125:—
för taktäckning	» 5,100:—

Summa kronor 7,862:41.

Sökandena ha anfört, att ifrågavarande förbättringar utförts med tanke på att arrendatorerna, i enlighet med dem tillkommande optionsrätt, komme att bruka egendomen även efter löpande arrendeperiods utgång, varigenom de själva skulle komma i åtnjutande av fördelarna av förbättringarna. Då det nu ifrågasatts, att egendomen skulle försäljas till Falkenbergs stad och sökandenas optionsrätt därigenom skulle gå förlorad, ville sökandena hemställa, att — i händelse försäljningen komme till stånd — köparen efter opartisk värdering ålades utgiva en skäligen ersättning för angivna förbättringar.

I anledning av nämnda ansökning har domänstyrelsen den 11 februari 1939 ånyo avgivit utlåtande i ärendet, varvid fogats yttrande av domänintendenten.

Domänintendenten har meddelat, att samtliga ersättningsanspråk hänförde sig till förbättringar, som verkställdes under den tid sökandenas fader arrenderade egendomen. Exakt samma framställning hade sökandena och deras fader den 19 juni 1937 ingivit till domänstyrelsen, som emellertid genom beslut den 17 september 1937 funnit framställningen icke föranleda någon styrelsens åtgärd. Några i sak nya omständigheter hade där efter icke inträffat. Falkenbergs stad torde näppeligen vara villig gå in

på det föreslagna nya köpevillkoret, utan motsvarande nedsättning i köpeskillingen. Arrendatorerna hade under den förflutna tiden haft och komme under återstoden av arrendetiden, d. v. s. intill den 14 mars 1950, att njuta fördelarna av de utförda anläggningarna och arbetena, varför de knappast kunde göra gällande, att de genom försäljningen till staden komme att tillskyndas någon förlust. Under åberopande av det anförda har domänintendenten föreslagit, att arrendatorernas framställning måtte lämnas utan bifall.

Domänstyrelsen har under hänvisning till vad domänintendenten anfört hemställt, att ansökningsen icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Jag biträder domänstyrelsens förslag om försäljning av ifrågavarande kronoegendom till Falkenbergs stad. Den av arrendatorerna Johan Adolf Nilsson och Erik Gunnar Nilsson gjorda framställningen om ersättning för vissa förbättringar å egendomen synes icke böra föranleda någon åtgärd. Vid försäljningen bör nämligen föreskrivas, att Falkenbergs stad skall övertaga de skyldigheter kronan äger gentemot nyttjanderättshavarna å egendomen. Skyldigheten att enligt gällande bestämmelser ersätta arrendatorerna för å fastigheten nedlagda kostnader kommer alltså att åvila staden. Erinran härom torde böra göras vid försäljningen.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Ågård nr 1 i Skrea socken av Hallands län må försäljas till Falkenbergs stad för en köpeskillning av 100,000 kronor under villkor att egendomen försäljes i befintligt skick med tillträdesrätt för köparen den 14 mars 1940, att köpeskillingen erlägges konstant till länsstyrelsen i länet, som har att utfärda köpebrev å egendomen, att staden genom köpet inträder i de rättigheter och skyldigheter kronan äger gentemot vederbörande nyttjanderättshavare å egendomen, att inga enskilda tillhöriga byggnader och anläggningar ingå i försäljningen, att staden respekterar aktiebolaget Falkenbergs tegelbruk medgiven rätt att ha decauvillebanospår framdragna över egendomen, att innehavare av över egendomen med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att ha över egendomen framdragna ledningar kvarstående och nyttja desamma utan rätt för köpare till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur, att staden ansvarar för alla på egendomen efter tillträdesdagen belöpande onera och utskylder, samt att staden ensam vidkännes kostnaderna för lagfart å fånget och andra med köpet förenade utgifter.

*Departements-
chefen.*

6:o.

Kragenäs nr 1 i Göteborgs och Bohus län.

1938 års riksdag medgav (prop. nr 135, punkt 13; R. skr. nr 141), att av kronoegendomen 1 mantal Kragenäs nr 1 i Tanums socken av Göteborgs och Bohus län ett närmare angivet område om 41 hektar finge försäljas enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. för en köpeskilling av 33,100 kronor med hembuds rätt enligt 9 § i förordningen för majoren Emil Wockatz under förbehåll om återköpsrätt för kronan till salulotten under obestämd tid, därest egendomen skulle komma att användas för annat ändamål än jordbruksändamål. Såsom villkor för försäljningen stadgades bland annat, att statens järnvägar genom kontrakt mellan domänstyrelsen och statens järnvägar den 7 och den 23 augusti 1937 tillförsäkrade rättigheten att innehava och nyttja en å egendomen av statens järnvägar anlagd brunn skulle respekteras av köparen.

I skrift den 15 september 1938 har *majoren Wockatz* nu anhållit, dels att föreskrift måtte meddelas därom, att oförmälda förbehåll om återköpsrätt skulle förfalla, därest köparen av egendomen eller dennes rättsinnehavare överläte egendomen till from stiftelse, dels ock att ägaren av gården måtte tillförsäkras företrädesrätt till den i försäljningsärendet angivna brunnen. Wockatz har framhållit, att avsikten med ifrågavarande köp varit och alltjämt vore att utvidga det egendomen angränsande, stiftelsen Carl A. Wockatz Barnhem tillhöriga barnhemmet Hogar Kragenäs. Ifrågavarande stiftelse hade grundats i enlighet med en av sökandens broder, Carl A. Wockatz, under dennes sista sjukdom uttalad önskan. Kunde det nu begärda medgivandet i fråga om återköpsrättens bortfallande icke åstadkommas, måste, enligt vad sökanden framhåller, stiftelsens styrelse känna sig i avsaknad av den trygghet vid det framtida arbetet, som vore behöfvig.

Efter remiss har *domänstyrelsen* den 11 februari 1939 avgivit utlåtande i ärendet och därvid anfört, att, ehuru styrelsen av principiella skäl funne det oegentligt att frånträda kravet på återköpsrätt, styrelsen dock med hänsyn till den stora nytta för det allmänna, som stiftelsen i fråga visat sig ha, ej ville motsätta sig bifall till framställningen. Beträffande ansöknings om företrädesrätt till användningen av en brunn å egendomen hade styrelsen ej något att erinra mot bifall härtill. Styrelsen ville emellertid framhålla, att denna fråga närmast berörde statens järnvägar.

I en den 22 februari 1939 dagtecknad promemoria från *järnvägsstyrelsen* anföres följande.

Ifrågavarande brunn är anlagd av statens järnvägar, och jordägaren äger enligt det i ärendet oförmälda kontraktet den 7 och 23 augusti 1937 rätt att hämta vatten från brunnen. Statens järnvägar ha planerat att inom de närmaste åren anlägga ny ledning från annan brunn, för vilken mark redan inköpts. Järnvägsstyrelsen ser sig för närvarande icke i stånd att medge det önskade företrädet till vattnet i den gamla brunnen. När den nya vatten-

ledningen blir färdigställd, kommer den gamla ledningen endast att användas såsom reserv, varför vattenuttagningen kan antagas bli ringa och möjligen med tiden helt upphöra.

Jag har icke något att erinra mot att det vid försäljningen av ifrågavarande område av kronoegendomen 1 mantal Kragenäs nr 1 i Tanums socken av Göteborgs och Bohus län gjorda förbehållet om återköpsrätt för kronan till området må förfalla, därest köparen av området eller dennes rättssinnehavare överlåter området å omförmälda stiftelse i syfte att området skall ingå i barnhemmet Hogar Kragenäs. Vad beträffar framställningen om tillförsäkrande åt områdets ägare av företrädesrätt till den därstädes anlagda brunnen kan jag med häsyn till vad från järnvägsstyrelsens sida anförts icke biträda ansökningsen i denna del. Emellertid synes denna fråga genom avtal mellan områdets ägare och järnvägsstyrelsen kunna ordnas på ett för fastighetsägaren tillfredsställande sätt, när den av statens järnvägar planerade nya vattenledningen blivit färdigställd.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att omförmälda förbehåll om återköpsrätt för kronan under obestämd tid till ett område om 41 hektar av kronoegendomen 1 mantal Kragenäs nr 1 i Tanums socken av Göteborgs och Bohus län må förfalla, därest området av köparen eller dennes rättssinnehavare överlåtes till stiftelsen Carl A. Wockatz Barnhem.

7:o.

Gustavsberg nr 1 i Älvsborgs län.

Kronoegendomen $\frac{3}{4}$ mantal Gustavsberg nr 1 i Tösse socken av Älvsborgs län har varit utarrenderad under tiden 14 mars 1916—14 mars 1936 mot en årlig avgäld av 1,000 kronor. Arrendavgälden har från den 14 mars 1933 höjts till 1,044 kronor. År 1933 hölls arrendeuppskattning å egendomen. Vederbörande uppskattningsnämnd föreslog därvid en årlig arrendavgäld för egendomen för nästkommande period av 1,480 kronor, varefter egendomens hembudsberättigade arrendator, Johan Andersson, erbjöds arrenderätten till egendomen. Andersson förklarade sig emellertid icke kunna till den åsatta arrendavgälden arrendera egendomen utan anhöll att i stället få förvärva densamma. Härefter har egendomen utarrenderats till den 14 mars 1939 mot en årlig avgäld av 900 kronor. Saluvärdering har hållits å egendomen den 13 november 1936. Av de vid nämnda förrättningar åren 1933 och 1936 förda protokollen jämte övriga ärendet tillhörande handlingar, däribland en över egendomen år 1912 av distriktslantmätaren G. Rosell upprättad karta jämte beskrivning, inhämtas bland annat följande.

Kungl. Maj:ts proposition nr 171.

Egendomen, belägen 13 kilometer från Åmål och 2 kilometer från Tösse järnvägsstation, innehåller en areal av 102.677 hektar, därav 46.720 hektar tomt och åker, 10.846 hektar äng och betesvall samt 45.111 hektar avrösningsjord. Åkerjorden utgöres av mullblandad lera på lerbotten. Åkern är att betrakta såsom knappt medelgod. Ängen består till största delen av till bete igenlagd åker. Betesmark härutöver saknas. Skogsmarken är jämförelsevis obetydlig.

Inom egendomens gränser finnes en samfälld, dock numera uttömd grusgröp. Egendomen har dessutom jämte annan fastighet del i en utom egendomens gränser belägen lertäkt ävensom ett markområde, benämnt Trossboden.

Egendomens byggnadsbestånd äges till huvudsaklig del av kronan. Brygghus och drängstuga jämte vedbod ägas av arrendatorn, som därjämte äger ett gavelrum i mangårdsbyggnaden och två gavelrum i flygelbyggnaden. Vattenledning och elektrisk anläggning tillhöra ävenledes arrendatorn. Kronans byggnader, som äro i knappt medelgott skick, äro ungefär tillräckliga för egendomen.

Uppskattningsnämnden har förordat egendomens uppdelning i två lotter, huvudgården och en obebyggd mindre lott, som innehavaren av ett angränsande mindre jordbruk begärt få förvärva för detta jordbruks förstärkning.

Huvudgårdslotten skulle omfatta 96.417 hektar, därav 40.460 hektar tomt och åker, 10.846 hektar äng och 45.111 hektar avrösningsjord. Lotten har av nämnden åsatts ett saluvärde av 53,400 kronor, därav 29,950 kronor för avrösningsjord med växande skog.

Den obebyggda lotten skulle innehålla en areal av cirka 6.260 hektar åker. Dess värde har av nämnden föreslagits till 2,500 kronor.

Huvudgårdslotten skulle hembjudas arrendatorn Johan Andersson, vilken sedan 1916 innehaft arrendet. Köparen skulle vara skyldig att respektera ett med Östra Dals vägdistrikt träffat avtal om tagande av fyllnadsmateriel från egendomen.

Den obebyggda lotten vore avsedd att tilläggas den lotten angränsande egendomen Frillsäter, som endast omfattade 6 hektar åker. Frillsäter ägdes av L. E. Nilsson men brukades av en son till denne, Karl Nilsson. Den sistnämnde har av nämnden förordats till erhållande av hembud å lotten i fråga.

Såväl *överjägmästaren* som *jägmästaren* ha framhållit, att de lotterna åsatta saluvärdena vore för låga. Enligt jägmästaren borde å-priset för åkerjorden å huvudlotten höjas från 500 kronor till 550 kronor per hektar och för den obebyggda lotten från 400 kronor till 500 kronor per hektar. varigenom saluvärdet å huvudgårdslotten skulle komma att uppgå till 55,400 kronor och å den obebyggda lotten till 3,100 kronor. Egendomens sammanlagda värde skulle således utgöra 58,500 kronor. Överjägmästaren har förordat höjning av huvudgårdens saluvärde till ett belopp av 57,700 kronor. Det av jägmästaren föreslagna värdet å den obebyggda lotten 3,100 kronor har av överjägmästaren biträtts.

Domänintendenten har ansett sig kunna föreslå en höjning av huvudgårdslottens saluvärde till 54,500 kronor och saluvärdet å den obebyggda lotten till 3,100 kronor eller sammanlagt för hela egendomen 57,600 kronor, vilket belopp motsvarade det egendomen år 1938 åsatta taxeringsvärdet.

Arrendatorn Andersson har, med förmälan att han helst önskade förvärva hela egendomen, erbjudit ett pris av 53,500 kronor för huvudgården och 2,500 kronor för den obebyggda lotten.

Karl Nilsson har skriftligen förklarat sig villig att till ett pris av 3,100 kronor förvärva det obebyggda området.

Med skrivelse den 31 augusti 1938 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid anfört i huvudsak följande.

Styrelsen anser i likhet med uppskattningsnämnden att egendomen bör säljas. Styrelsen biträder även nämndens förslag om egendomens uppdelning i en huvudgårdslott och en obebyggd mindre lott. Beträffande sistberörda lott får styrelsen meddela, att förrättningen om dess avstyckning blivit fastställd och att lotten, som betecknats Gustavsberg 1²⁸, innehåller 6.265 hektar, därav 6.180 hektar åker och 0.085 hektar äng. Lotterna böra överlåtas med full och oinskränkt äganderätt. Tillträdesdagen bör lämpligen utsättas till den 14 mars 1939.

Huvudgårdslotten bör jämlikt gällande försäljningsförfordning hembjudas arrendatorn av egendomen Johan Andersson till det av honom för lotten erbjudna priset 53,500 kronor.

Då styrelsen genom avtal den 4 maj 1938 under en tid av 50 år räknat från den 14 mars 1938 till telegrafstyrelsen upplåtit ett inom huvudgårdslotten liggande område, bör vid försäljning av huvudgårdslotten telegrafstyrelsen tillförsäkras rätt att utan avgift till lottens blivande ägare innehava området i fråga.

Lotten Gustavsberg 1²⁸ anser styrelsen böra till den erbjudna köpeskillingen av 3,100 kronor överlåtas å Karl Nilsson, som uppgivit sig få av sin fader förvärva den av honom brukade, lotten angränsande egendomen Frillsäter. Genom förvärv av lotten Gustavsberg 1²⁸ skulle Nilsson komma att erhålla en areal, som kunde anses vara tillräcklig för ett mindre jordbruk.

Ehuru hinder icke torde föreligga för Kungl. Maj:t att utan riksdagens hörande medgiva försäljning av huvudgårdslotten till den hembudsberättigade, då egendomens årliga arrendeavgäld för närvarande icke uppgår till högre belopp än 900 kronor, synes dock, med anledning av att den ifrågasatta försäljningen av den mindre jordbrukslotten icke torde kunna genomföras utan riksdagens medgivande, ärendet i sin helhet lämpligen böra underställas riksdagen.

I ärendet har vidare inhämtats, dels att Karl Nilsson enligt köpehandling den 14 mars 1938 av sina föräldrar L. E. Nilsson och Christina Nilsson inköpt ^{3250/}₃₂₂₅₆ mantal Frillsäter i Tösse socken, dels ock att Nilsson icke har något att invända mot att vid försäljningen till honom av lägenheten Gustavsberg 1²⁸ förbehåll göres om återköpsrätt för kronan under tio år till lägenheten i fråga.

Jag har icke något att erinra mot det föreliggande förslaget till försäljning av huvudgårdslotten (Gustavsberg 1¹) av ifrågavarande kronoegendom. Då det vidare synes önskvärt, att Karl Nilsson, vilkens fastighet Frillsäter endast omfattar ungefär 6 hektar åker, för sitt jordbruk erhåller ytterligare åkerareal, tillstyrker jag, att till honom måtte försäljas den sagda fastighet angränsande lägenheten Gustavsberg 1²⁸. För vinnande av garanti att sistnämnda två fastigheter verkligen komma att sambrukas vill jag, enär desamma enligt gällande bestämmelser ej kunna sammanläggas, förorda, att förbehåll göres om återköpsrätt för kronan under tio år till lägenheten i fråga. Tillträdesdagen torde beträffande Gustavsberg 1²⁸ böra bestämmas till

Departements-
chefen.

den 14 mars 1940, medan huvudgårdslotten synes kunna försäljas med tillträde räknat från den 14 mars 1939. Då enligt vad jag inhämtat å Gustavsberg 1²⁸ år 1939 skall skördas tvåårig vall, som avsetts för hela egendomens behov, torde köparen av huvudgårdslotten få bruka Gustavsberg 1²⁸ till den 14 mars 1940 i enlighet med den överenskommelse, som må kunna ingås med domänstyrelsen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:ts måtte föreslå riksdagen medgiva,

att de i Tösse socken av Älvsborgs län belägna, kronan tillhöriga fastigheterna $\frac{3}{4}$ mantal Gustavsberg 1¹ samt Gustavsberg 1²⁸ må försäljas,

Gustavsberg 1¹ enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. mot ett saluvärde av 53,500 kronor och med hembuds rätt enligt 9 § i nämnda förordning för arrendatorn Johan Andersson, och

Gustavsberg 1²⁸ för en köpeskilling av 3,100 kronor till Karl Nilsson samt under förbehåll om återköpsrätt för kronan under tio år till lägenheten därest denna icke skulle komma att sambrukas med den lägenheten angränsande, köparen tillhöriga egendomen Frillsäter;

skolande vid försäljningarna i övrigt iakttagas, beträffande båda fastigheterna, att fastigheterna överlåtas i det skick, vari de vid tillträdet befinna sig, att endast kronan tillhöriga hus och anläggningar ingå i försäljningarna, samt att innehavare av över fastigheterna med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att ha ledningarna kvarstående samt nyttja desamma utan rätt till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur, beträffande fastigheten Gustavsberg 1¹, att fastigheten försäljes med tillträdesrätt räknat från den 14 mars 1939, att köparen skall respektera ett på grund av domänstyrelsens beslut den 3 juli 1936 med Östra Dals vägdistrikt träffat avtal om rätt att från lotten taga fyllnadsmateriel, att telegrafstyrelsen skall äga utan avgäld med nyttjanderätt innehava ett inom fastigheten beläget, genom avtal mellan domänstyrelsen och telegrafstyrelsen till den 14 mars 1988 upplåtet område om 170 kvadratmeter, att, därest försäljning av fastigheten till Andersson kommer till stånd, samtliga mellan honom och kronan förefintliga, å arrendekontraktet om kronoegendomen grundade rättsanspråk, med undantag för eventuella anspråk å oguldna arrendeavgälder och skatter, skola i och genom försäljningen anses vara reg-

lerade, samt att, därest fastigheten kommer att försäljas till annan person än Andersson, köparen skall vara förpliktad att, för så vitt kronan nödgas utgiva ersättning till arrendatorn för av denne å fastigheten verkställd höstplöjning, trädesberedning och frösådd, gottgöra kronan vad kronan i berört hänseende erlagt, ävensom beträffande fastigheten Gustavsberg 1²⁸, att fastigheten försäljes med tillträdesrätt för köparen den 14 mars 1940, att, därest kronan nödgas till arrendatorn av egendomen utgiva ersättning för av denne å fastigheten verkställd höstplöjning, trädesberedning och frösådd köparen skall vara pliktig att gottgöra kronan vad kronan i sådant hänseende utgivit, att köpeskillingen skall erläggas på sätt föreskrives i 21 § och 22 § A i förenämnda förordning den 6 juni 1929 (nr 176), samt att i övrigt bestämmelserna i sagda förordning i tillämpliga delar skola lända till efterrättelse.

8:o.

Ettack nr 3 i Skaraborgs län.

Kronoegendomen Ettack, bestående av hemmanen 2 mantal Ettack nr 1 och 2, $\frac{1}{4}$ mantal Billareslätten nr 8 och $\frac{1}{4}$ mantal Ebbarpstorp nr 9 i Vellinga socken samt $\frac{1}{32}$ mantal Ågårdens nr 1, litt. Aa, och $\frac{1}{32}$ mantal Tibro eller Skräddarekvarn nr 1 i Vättacks socken i Skaraborgs län är för tiden intill den 14 mars 1939 utarrenderad till Josef Larssons sterbhus mot en årlig avgift av 3,800 kronor. Förstnämnda tre hemman benämnas efter sammanläggning till en fastighet Ettack nr 3.

Sedan vederbörande domänintendent, hushållningssällskaps egnahemsnämnd och överjägmästare beretts tillfälle yttra sig i frågan rörande egendomens framtida disposition, förordnade domänstyrelsen den 25 oktober 1932 om uppskattningsförrättning å egendomen, därvid möjligheterna till en försäljning av vissa under egendomen lydande torp och lägenheter skulle tagas under övervägande. Med anledning härav har uppskattningsförrättning hållits å egendomen den 11 januari 1938. Av förrättningsprotokollet jämte tillhörande handlingar inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen vid Tidan cirka 11 kilometer från Tidaholm och 4 kilometer från Suntaks järnvägsstation, innehåller enligt en av extra lantmätaren E. A. Claesson år 1932 över egendomen upprättad karta med tillhörande beskrivning i areal 752.67 hektar, varav 207.63 hektar åker, 80.07 hektar äng och 464.97 hektar avrösningsjord. Från förut omförmälda arrendeupplåtelse har, förutom vissa fränsålda områden, undantagits all till egendomen hörande utmark jämte därinom belägna torpen Lilla Fålehagen och Trälebo samt lägenheten Högåsen, som disponeras genom styrelsens skogsförvaltning. I sammanhang med att enligt Kungl. Maj:ts beslut den 4 oktober 1935 till Ettack 1¹ och 2¹ samt Tibro eller Skräddarekvarn 1² hörande vattenrätt och fiske i Tidan överflyttats till vattenfallsstyrelsens för-

valtning har ett utmål vid Tidans stränder — i areal innehållande 36.137 hektar — efter särskild överenskommelse jämväl överlämnats till vattenfallsstyrelsens förvaltning.

Under egendomen lydande fastigheten Billareslätten brukas i eget bruk såsom utgård till kronoegendomen. Ett flertal torp och lägenheter finnas å egendomen.

Åkerjorden består till större delen av sandmylla, mager, delvis stenig och känslig för torka samt av mindre än medelgod beskaffenhet, samt av madjord av medelgod beskaffenhet, som för närvarande svårt besväras av vatten.

Ångsmarken består dels av vattenskadade åstränder, dels av betesmark, dels ock av renar och gärdesbackar, allt av knappt medelgod beskaffenhet.

Egendomen beröres av ett torrlägningsföretag, benämnt »Velinga vattenavledningsföretag av år 1934».

Kronan tillhöriga byggnader å torpen samt egendomen i övrigt äro i stort sett i medelgott skick.

Egendomens taxeringsvärde utgör 145,800 kronor i jordbruksvärde samt 100,900 kronor för skogsmark och växande skog.

Uppskattningsnämnden har ansett utgårdens Billareslätten jämte ett flertal torp och lägenheter böra fränsäljas egendomen. Nämnden har i anslutning härtill föranställt om erforderliga lantmåteriförrättningar å egendomen, därvid från egendomen avstyckats tolv med litt. A—I och K—M betecknade områden. Vid avstyckningarna ha redovisats tvenne under löpande arrendeperiod från egendomen medgivna upplåtelser. Förrättningarna, vilka handlagts av extra lantmätaren B. Dillner, ha den 12 februari 1938 vederbörligen fastställts. Av de avstyckade områdena har nämnden föreslagit, att nio lotter borde försäljas enligt bestämmelserna i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m.

Salulotternas arealer, saluvärden m. m. ävensom övriga styckningslotter framgå av följande uppställning. Lotternas läge och gränser finnas närmare angivna å en av Dillner särskilt upprättad avstyckningskarta.

Lottens litt. och benämning	Jordreg. beteckn.	Innehavarens namn	Areal åker hektar	Summa areal hektar	Arrendevärde Kronor	Saluvärde Kronor	Avstyckn. kostn. för lotten Kronor
A (Kilebo)	3 ²	E. Johansson	7.908	18.874	300.—	10,000.—	171.58
B (Billareslätten).	3 ³	J. Larssons sterbhus	31.044	52.51	1,000.—	32,000.—	477.35
C (Långeråsen med Lerbo)	3 ⁴	E. Eriksson	9.285	20.258	375.—	12,200.—	184.16
D (Stora Nybygget)	3 ⁵	Avses att bibehållas ss. arbetarbostad till egendomen	0.29	0.456	—	—	35.—
E (Lilla Nybygget)	3 ⁶	E. Sjökvist	13.447	25.211	450.—	14,000.—	229.19
F (Rudan)	3 ⁷	I. Johansson	11.604	23.206	400.—	14,700.—	210.96
G (Ettack 3 ⁹ utgörande till vattenfallsstyrelsen överflyttat utmål)			6.515	36.137	—	—	328.51
H (Ettack 3 ⁹ försäld till innehavaren enl. Kungl. Maj:ts beslut ⁹ / ₄ 1938)			0.117	1.247	—	—	35.—
I (Hagen med Tullstugan)	3 ¹⁰	H. Lidholm	10.016	30.382	300.—	12,000.—	276.19
K (Lårebo)	3 ¹¹	E. Johansson	1.104	1.854	20.—	730.—	
L (Ebbarpstorp)	3 ¹²	N. Jakobsson,	10.013	25.478	200.—	12,400.—	
K + L avses böra försäljas i en lott	3 ¹¹ + 3 ¹²	vilken avflyttat	11.117	27.332		12,900.— (avrundat)	248.47
M (egendomens andel i Lillån jämte utmål)	3 ¹³	vissa jordägare i Ebbarp	—	0.99	60.—	1,250.—	35.—

Såsom av uppställningen framgår, äro styckningslotterna litt. G och H genom särskilda medgivanden numera disponerade. Lotten litt. D har uppskattningsnämnden föreslagit böra bibehållas till egendomen för att disponeras såsom arbetarbostad. Beträffande lotten litt. B (Billareslätten) ha brukarna av fastigheten, J. Larssons sterbhusdelägare, meddelat sig villiga inköpa fastigheten för det föreslagna saluvärdet. Uppskattningsnämnden har med anledning härav föreslagit, att lotten vid försäljning borde hembjudas sterbhuset. Likaså har innehavaren av torpet Rudan, Ivar Johansson, vilken sedan år 1937 brukat torpet, meddelat sig villig för salulotten litt. F (Rudan) erlægga det uppskattade saluvärdet. Ehuru Johansson icke innehaft torpet under tillräckligt lång tid för att författningsenligt vara hembudsberättigad vid salulottens försäljning, har uppskattningsnämnden, då Johansson, som fyllde kvalifikationerna för att kunna antagas till köpare av lotten, erhållit goda vitsord vid skötseln av torpet, tillstyrkt att salulotten försälldes till Johansson.

Innehavarna av övriga i salulotterna ingående torp och lägenheter ha förklarat sig icke reflektera på inköp av respektive salulotter. Med hänsyn härtill har uppskattningsnämnden föreslagit, att en var av styckningslotterna A, C, E, I och M samt styckningslotterna litt. K + L i en salulott borde utbjudas till försäljning. Härvid borde beträffande de båda salulotterna litt. C och K + L förbehåll vid försäljning göras om rätt för respektive innehavare av lägenheterna Lerbo och Lårebo — vilka av åldersskäl avstått från köp av lägenheterna — att kvarsitta å lägenheterna under deras återstående livstid.

Vederbörande *skogsstatstjänstemän* ha framställt vissa erinringar mot det framlagda dispositionsförslaget. Sålunda ha de bland annat ansett skogsvärdena liksom saluvärdena lågt beräknade. Den öster och söder om salulotten litt. C belägna hagmarken borde vidare förbehållas rätt till utfartsväg över berörda salulott.

Efter uppskattningsförrättningen har innehavaren av torpet Hagen med Tullstugan, *Harry Lidholm*, i skrivelse till domänstyrelsen meddelat, att han vore villig inköpa salulotten litt. I (Hagen med Tullstugan) för det uppskattade saluvärdet av 12,000 kronor med tillägg av de å lotten belöpande avstyckningskostnaderna. Som villkor härför har emellertid Lidholm förutsatt, att han tillerkändes rätt att uppbära å torpen i fråga vid laga av- och tillträdessyn å egendomen den 4, 9, 15 och 23 juni 1936 påsynat bristbelopp med sammanlagt 1,707 kronor.

I anslutning härtill har innehavaren av torpet Rudan, *Ivar Johansson*, i skrivelse till domänstyrelsen meddelat, att han vidhölle sitt köpeanbud å salulotten litt. F, under förutsättning att han tillförsäkrades rätt att uppbära å torpet i fråga vid nyssnämnda syn anmärkt bristbelopp med 719 kronor.

Ytterligare ha brukarna av torpen Långeråsen, *Erik Eriksson*, och Lilla Nybygget, *Ernst Sjökvist*, meddelat, att de icke reflekterade vare sig på att köpa eller i fortsättningen arrendera salulotterna litt. C eller E, i vilka respektive torp inginge, samt att de hade för avsikt att den 14 mars 1939 avflytta från torpen.

Vidkommande salulotten litt. A. (Kilebo) har innehavaren av torpet Kilebo, *Emil Johansson*, såsom motiv för att han icke önskade förvärva salulotten framhållit, att denna enligt hans mening tillagts alltför stor areal. Under hand har Johansson till domänintendenten uppgivit, att han vore villig inköpa torpet, därest detsamma utlades med ägor, som närmast motsvarade ett arbetarsmåbruk. Jämväl vore han villig att i dylik omfattning fortfarande arrendera torpet.

Med skrivelse den 8 oktober 1938 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid anført i huvudsak följande.

För egen del biträder styrelsen uppskattningsnämndens förslag om försäljning mot det föreslagna saluvärdet av salulotten litt. B (Billareslätten) till Josef Larssons storbhusdelägare, vilka enligt 9 § i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. äro hembudsberättigade vid lottens försäljning. Vidare anser domänstyrelsen i likhet med uppskattningsnämnden, att salulotterna litt. C (Längeråsen med Lerbo), litt. E (Lilla Nybygget) och litt. K + L (Ebbarpstorp med Lårebo), beträffande vilka vederbörande innehavare förklarar sig ämna avflytta från respektive torp den 14 mars 1939, böra med tillträdesrätt nämnda dag utbjudas till försäljning under hand såsom jordbruksegnahemslägenheter enligt 13 § i berörda förordning. Vid försäljning av lotterna litt. C och K + L, böra de nuvarande innehavarna av lägenheterna Lerbo och Lårebo tillförsäkras rätt att avgiftsfritt kvarsitta å respektive lägenheter under deras återstående livstid.

Vad angår salulotten litt. M har lotten disponerats av vissa jordägare i Ebbarp. Alltsedan år 1918 har en kraftstation, som är belägen å Karl Johansson i Backgården, Ebbarp, tillhörig mark, varit i bruk. Intressenterna i kraftstationen ha för erhållande av elektrisk energi vidtagit uppdrämningsanordningar å salulotten. Tillstånd härtill har lämnats genom styrelsens beslut den 31 december 1936. Det synes därför billigt, att vederbörande nu beredas tillfälle förvärva salulotten mot det uppskattade saluvärdet. En dylik försäljning synes kunna ske med stöd av det Kungl. Maj:t jämlikt riksdagens skrivelse nr 76 år 1932 lämnade bemyndigandet. — Jämväl försäljning av salulotterna litt. B, C, E och K + L på sätt styrelsen förordat läser kunna komma till stånd efter prövning och avgörande av Kungl. Maj:t.

Vidkommande salulotterna litt. F (Rudan) och litt. I (Hagen med Tullstugan) ha spekulanterna å dessa lotter, I. Johansson och K. Lidholm, icke under tillräckligt lång tid varit innehavare av respektive torp för att författningenslignat vara hembudsberättigade vid salulotternas försäljning. Johansson har sålunda under allenast två år innehaft torpet Rudan, medan Lidholm brukat torpet Hagen med Tullstugan under endast ett år. Då emellertid såväl Johansson som Lidholm erhållit goda vitsord såsom jordbrukare vid skötseln av torpen, synas deras ansökningar om förvärv av respektive lott såvitt möjligt böra tillmötesgå. Då till styrelsen bland annat inbetalts de å salulotterna vid laga syn den 4, 9, 15 och 23 juni 1936 anmärkta bristbelopp med respektive 719 och 1,707 kronor, har styrelsen intet att erinra mot att, därest Johansson och Lidholm förvärva lotterna i fråga, de efter köpets avslutande kontant äga uppbära sagda bristbelopp av kronan. I anslutning till vad sålunda framhållits förordar styrelsen en försäljning av salulotterna litt. F och I till respektive I. Johansson och H. Lidholm. Härtill läser riksdagens medverkan vara erforderlig.

Vad slutligen angår salulotten litt. A (Kilebo) har styrelsen med anledning av de av brukaren av torpet Kilebo anförda önskemålen ansett salulotten böra tills vidare bibehållas i kronans ägo, därvid styrelsen kommer att föranstalta om utredning rörande eventuellt ändrad disposition av salulotten.

Då styrelsen förskotterat kostnaderna för salulotternas avstyckning bör till saluvärdet för envar av styckningslotterna läggas respektive lotts avstyckningskostnad, därvid saluvärdet bör avrundas till närmast högre jämna kronor.

Statens jordnämnd har i skrivelse den 7 december 1938 föreslagit, att vissa delar av ifrågavarande kronoegendom måtte disponeras för arrendeegna-

hemsändamål. I detta avseende har nämnden förordat, att fastigheterna Ettack 3², 3³, 3⁴, 3⁶ samt de delar av stamfastigheten, som äro belägna norr om Tidan och öster om fastigheterna Ettack 3⁷, 3⁸ och 3⁹, borde överföras till arrendeegnahemsfonden. Nämnden reflekterade icke på delar av föreslagna ägokomplex. En fullgod arrendeegnahemsbildning kunde nämligen icke åstadkommas med mindre hela området medföljde.

På grund av remiss har domänstyrelsen den 11 januari 1939 ånyo utlåtit sig i ärendet och därvid överlämnat ett av vederbörande domänintendent avgivet yttrande ävensom en skrift från arrendatorn av kronoegendomen, J. Larssons sterbhus.

Domänintendenten har bland annat anfört, att genom den av statens jordnämnd föreslagna stympningen av huvudgården denna skulle förlora så mycket av sin bästa och mest välbelägna åker och betesmark, att ekonomihusen ej kunde helt utnyttjas och brukningsförhållandena bleve sämre än de redan vore. Skulle i en framtid egendomens betydande vattenkraft för statens räkning utnyttjas, torde det även vara ett intresse att bibehålla den del av stamfastigheten, som nu vore föreslagen att övergå till jordnämnden för eventuell framtida försäljning, i statens hand. Allt talade sålunda för att huvudgården finge för framtiden behålla den areal, som efter avstyckningarna kvarstode till densamma.

Jämväl *J. Larssons sterbhus* har uttalat sig mot förslaget om överförande till arrendeegnahemsfonden av någon del av kronoegendomen.

Domänstyrelsen, som anslutit sig till domänintendentens yttrande, har vidare anfört, att stora kostnader nedlagts för en disposition av egendomen i överensstämmelse med det av styrelsen i ärendet framlagda förslaget, vilket gått ut på att med utnyttjande i största möjliga utsträckning av den nu befintliga bebyggelsen försöka åstadkomma lämpliga jordbrukslotter. Med hänsyn härtill syntes icke heller av denna anledning lämpligt att nu i sista stund ändra hela dispositionsplanen.

Domänstyrelsen har vidare meddelat, att brukaren av torpet Stora Nybygget, Arik Gustafsson, anmält sig som spekulant å salulotten litt. C (Läng-eråsen med Lerbo), under förutsättning att han ägde uppbära vid senaste laga av- och tillträdessyn å lotten anmärkt bristbelopp. Styrelsen har i likhet med domänintendenten, som beretts tillfälle avgiva yttrande i ärendet, ansett att Gustafssons berörda ansökning borde tillmötesgå och sålunda jämväl lotten litt. C (Läng-eråsen med Lerbo) med riksdagens medverkan mot ett saluvärde av 12,385 kronor, därav 184 kronor 16 öre utgjorde avstyckningskostnad, försäljas med hembuds rätt för Arik Gustafsson. Gustafsson borde därvid tillförsäkras rätt att efter köpets avslutande av kronan uppbära å lotten litt. C vid laga syn den 4, 9, 15 och 23 juni 1936 anmärkt bristbelopp, 917 kronor. Till följd härav borde sålunda enligt förordnande av Kungl. Maj:t allenast lotterna litt. E (Lilla Nybygget) och K + L (Ebbarps-torp med Lårebo) utbudas till försäljning under hand.

Av en inom domänstyrelsen upprättad den 9 februari 1939 dagtecknad *promemoria* rörande ifrågavarande försäljningsärende inhämtas följande.

Jämlikt arrendeavtal, som träffats med J. Larssons sterbhusdelägare, har den i uppskattningsprotokollet den 11 januari 1938 till utarrendering föreslagna huvudgårdslotten med nedan angivna undantag upplåtits på arrende till sterbhuset för tiden 14 mars 1939—14 mars 1949 mot en årlig avgift av dels 63.1 hektoliter spannmål, $\frac{1}{3}$ råg och $\frac{2}{3}$ korn, samt 236 kilogram smör

att lösas med penningar efter senast för länet fastställda pris enligt litt. A i markegångstaxan och dels därutöver 1,350 kronor. Vid nämnda utarrendering har förutom mark, som skall stå under styrelsens skogsförvaltning, undantagits *dels* omförmälda 11 försålda eller till försäljning från egendomen föreslagna salulotter (Ettack 3², 3³, 3⁴ samt 3⁶—3¹³), *dels ock* ett å den i försäljningsärendet företedda kartan över egendomen inom blå gränslinjer utmärkt område, i norr gränsande mot styckningslotten Längerasen med Lerbo (Ettack 3⁴). Området omfattar å kartan ägofigurerna nr av 315, 316—340, 383 och av 384 samt innehåller i areal cirka 9.51 hektar, varav cirka 6.78 hektar åker, 2.10 hektar äng och 0.63 hektar avrösningsjord.

Departements-
chefen.

Vidkommande statens jordnämnds framställning om överförande av vissa delar av ifrågavarande kronoegendom till arrendeegnehemsfonden kan jag med hänsyn till vad domänintendenten och domänstyrelsen anfört i saken samt då överenskommelse redan träffats om utarrendering av huvudgårdslotten å egendomen för tiden 14 mars 1939—14 mars 1949 icke biträda berörda framställning. Däremot synes det av domänstyrelsen slutligt framlagda försäljningsförslaget rörande kronoegendomen lämpligen böra godtagas. Det i styrelsens promemoria av den 9 februari 1939 angivna, vid utarrenderingen av huvudgårdslotten undantagna området om cirka 9.51 hektar har, enligt vad jag inhämtat, avsetts skola användas till utökning av den försäljningslott (litt. C), som föreslagits skola upplåtas med hembuds rätt för Alrik Gustafsson. Mot att en dylik utökning kommer till stånd har jag intet att invända. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, efter förslag av domänstyrelsen, fastställa saluvärdet å området i fråga ävensom besluta beträffande övriga försäljningsvillkor avseende området.

Såsom domänstyrelsen anfört erfordras riksdagens medverkan för genomförandet av de ifrågasatta försäljningarna av lotterna litt. C (Ettack 3⁴), litt. F (Ettack 3⁷) och litt. I (Ettack 3¹⁰). Jag torde senare få för Kungl. Maj:t ånyo anmäla försäljningsärendet i vad detsamma avser försäljning av övriga lotter.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att av kronoegendomen 2¹/₂ mantal Ettack nr 3 i Velinga socken av Skaraborgs län må jämlikt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. försäljas de genom en den 12 februari 1938 fastställd avstyckningsförrättning bildade salulotterna litt. C (Ettack 3⁴) om 20.258 hektar, litt. F (Ettack 3⁷) om 23.206 hektar och litt. I (Ettack 3¹⁰) om 30.382 hektar,

litt. C med ett saluvärde av 12,385 kronor, därav 184 kronor 16 öre utgöra avstyckningskostnad, och med hembuds rätt enligt 9 § i nämnda förordning för Alrik Gustafsson,

litt. F med ett saluvärde av 14,911 kronor, därav 210 kronor 96 öre avstyckningskostnad, och med hembuds rätt för I. Johansson samt

litt. I med ett saluvärde av 12,277 kronor, därav 276 kronor 19 öre avstyckningskostnad, och med hembuds rätt för H. Lidholm;

skolande vid försäljningarna i övrigt gälla följande villkor, beträffande samtliga tre lotter, *att* lotterna försäljas i befintligt skick med tillträdes rätt för köpare räknat från den 14 mars 1939, *att* endast kronan tillhöriga byggnader och anläggningar ingå i försäljningarna, *att*, därest kronan nödgas till egendomens arrendator utgiva ersättning för av denne verkställd höstplöjning, trädesberedning och sådd, vederbörande köpare skall vara skyldig gottgöra kronan för vad kronan i berörda hänseende erlagt för lotten, *att* köpare har att respektera vid avstyckningsförrättningen uppkomna servitut, *att* köparna av lotterna äga att efter köpets avslutande konstant av kronan uppbära å lotterna vid laga syn den 4, 9, 15 och 23 juni 1936 anmärkta bristbelopp, utgörande för respektive salulott 917 kronor, 719 kronor och 1,707 kronor, ävensom beträffande lotten *litt. C*, *att* stamfastigheten förbehålles rätt till utfartsväg över salulotten, *samt att* nuvarande innehavaren av lägenheten Lerbo medges rätt att avgiftsfritt, så länge hon lever, inneha den lägenhet hon för närvarande bebor.

9:o.

Gate nr 1 i Värmlands län.

Den 16 juli 1909 medgav Kungl. Maj:t, att ett område om tillhoppa 26.72 hektar av kronoegendomen 1 mantal Gate nr 1 i Arvika socken av Värmlands län finge, jämte vad av egendomen erfordrades för anläggande av en avloppsledning fram till Viksälven, upplåtas till Värmlands läns landsting för uppförandet av ett tuberkulossjukhus, räknat från den 1 oktober 1909 och så länge området användes för ändamålet, dock att i nämnda område ingående skogsmark om 9.67 hektar icke finge disponeras på annat sätt än som promenadplats för sjukhusets räkning. I ett av distriktslantmätaren I. Holmquist år 1938 upprättat avstyckningsförslag, vilket hänför sig till en av Holmquist år 1934 upprättad karta över egendomen, angives det område, som för närvarande disponeras av tuberkulossjukhuset, ha en areal av 17.20 hektar och motsvara ägofiguren nr 90 å kartan; det till sjukhuset upplåtna promenadområdet motsvarar delar av ägofigurerna nr 82 och 83 å kartan. Av egendomen har en lott, omfattande 75.4470 hektar, därav 52.6250 hektar tomt och åker, 6.9870 hektar äng och 15.8350 hektar avrösningsjord och impediment, genom kontrakt den 4 september 1914 varit utarrenderad för tiden den 14 mars 1916—den 14 mars 1936 mot en årlig avgäld av 1,800 kro-

nor. Lotten har sedermera i avvaktan på lösning av frågan om egendomens disposition upplåtits på arrende under kortare perioder till den 14 mars 1940 mot enahanda avgäld. Övrig till egendomen hörande mark står under domänstyrelsens skogsförvaltning.

Uppskattningsförrättning har hållits å egendomen år 1938. Av instrumentet över denna förrättning jämte övriga till ärendet hörande handlingar ävensom omförmälda karta med beskrivning inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är förlagd i ett skifte och belägen omedelbart invid staden Arvikas nordöstra gräns, har en areal av 209.1620 hektar, därav 53.5000 hektar tomt och åker, 7.2620 hektar ängsmark samt 148.4000 hektar avrösningsjord och impediment. Åkern, som utgöres av lera på lerbotten, är jämförelsevis god. Ängen användes som betesmark och är av dålig beskaffenhet. Skogsmarken är god.

Å egendomen finnas inga torp. Egendomen har ingen del i samfällighet. Till egendomen hör hälften av tre mindre fall uti den i egendomens östra gräns framflytande Viksälven. Andra sidan av älven äges vid det översta fallet av Emanuel Nilsson, Sågbron, och vid de båda nedre fallen av Arvika stad. I kronans del av nedre fallen har egendomens arrendator inmonterat ett 15 hästkrafters turbinverk.

Av kronans byggnader äro boningshuset och arbetarbostaden i medelgott skick. Ekonomibyggnaderna äro däremot bristfälliga. En del smärre byggnader å gården inägas av arrendatorn, som även är ägare av källaren under boningshuset. Dessutom äro egendomens elektriska anläggning och vattenledning med hydraulisk vädur arrendatorns tillhörighet.

Egendomen är för närvarande taxerad till 92,000 kronor, därav 47,200 kronor för jordbruket och 44,800 kronor för skog och skogsmark.

Arvika stad har anhållit om förvärv av antingen hela egendomen eller egendomens inägojord med undantag av de s. k. Vålängsskiftena eller den del av samma inägojord, som från stadsgränsen sträcker sig efter Viksälven. Jämväl Arvika landskommun har anmält sig som spekulant å egendomen. Vidare har Värmlands läns landsting gjort framställning avseende markförvärv till utökning av det till landstinget för tuberkulossjukhus upplåtna området. Slutligen har arrendatorn av egendomen, Anders Olsson, hos uppskattningsnämnden gjort muntlig framställning att få inköpa den s. k. Vålängen.

Uppskattningsnämnden har föreslagit försäljning av följande lotter av egendomen:

Lotten litt. A eller huvudgården, omfattande ägofigurerna nr 1—37, 39—43, 45—54, 86, 91—95 och 97 samt delar av ägofigurerna nr 38, 44, 55, 85, 96, 99 och 101. Areal omkring 64.3870 hektar, därav 40.5930 hektar tomt och åker, 5.5290 hektar äng och cirka 18.2650 hektar avrösningsjord och impediment. I motsats mot vad distriktslantmätaren Holmquist föreslagit, skulle denna lott följaktligen icke omfatta det område, som motsvarade ägofigurerna nr 87 och 88 — ingående i den å kartan som litt. D betecknade lotten, vilken enligt försäljningsförslaget skulle bibehållas i kronans ägo — utan skulle detta område, som hade en areal av 0.9570 hektar i åker och tomt, upplåtas till Värmlands läns landsting för utökning av tuberkulossjukhusets markinnehav. Saluvärdet för lotten A utgjorde 131,900 kronor, därav 7,000 kronor för andel i vattenfall och 17,730 kronor för skog. Vid försäljningen skulle Värmlands läns landsting förbehållas rätt att ha sina från tuberkulossjukhuset över lotten framdragna avloppsledningar kvarliggande

utan avgäld. Därjämte skulle blivande köpare tillförbindas inlösa å lotten befintliga, arrendatorn tillhöriga hus och anläggningar till skäligen värden.

Lotten litt. B + C, omfattande ägofigurerna nr 59, 60, 63—79 och 98 samt delar av ägofigurerna nr 55, 57, 58, 62, 96 och 102. Areal omkring 14.1100 hektar, därav 11.0820 hektar åker, 1.4580 hektar äng och cirka 1.5700 hektar avrösningsjord med impediment. I det av Holmquist upprättade förslaget hade lotterna B och C upptagits såsom särskilda försäljningslotter. Nämnden åsatte lotten litt. B + C ett saluvärde av 5,000 kronor, därav 189 kronor för avrösningsjord och skog. Lotten borde försälas för sammanläggning med en inom det i närheten liggande hemmanet Rackstad befintlig skogslott, tillhörig arrendatorn Anders Olsson. Denne hade förklarar sig villig till det åsatta saluvärdet förvärva lotten.

Värderingen av försäljningslotterna hade verkställts under förutsättning, att lotterna överlåtes i det skick, vari de på grund av bestämmelserna i det nu om egendomen gällande arrendekontraktet skulle av arrendatorn överlämnas. Nämnden hade icke funnit skäl föreslå särskilda villkor angående lotternas användning eller återköpsrätt. Skulle icke förty sådana föreskrifter anses böra meddelas, förordade nämnden en nedsättning i de föreslagna saluvärderna med femton procent.

Vederbörande överlantmätare har den 24 februari 1938 avgivit yttrande rörande möjligheten att genomföra det av distriktslantmätaren framlagda avstyckningsförslaget samt därvid ansett sig icke kunna göra något bestämt uttalande i frågan. Avstyckning av huvudgårdslotten vore möjlig i den mån lotten vore erforderlig och lämplig för beredande av plats för en naturlig utveckling av byggnadsverksamheten, men det kunde ifrågasättas, huruvida detta vore förhållandet med de östra delarna av lotten. En sammanläggning av de skilda försäljningslotterna litt. B och litt. C med jordbruksfastighet i hemmanet Rackstad skulle omfatta fastigheter tillhörande olika skifteslag. Sådan sammanläggning skulle beträffande lotten litt. B vara principiellt möjlig under förutsättning, att lämplig fastighetsbildning därigenom främjades, en betingelse, rörande vilkens förhandenvaro överlantmätaren i brist på utredning icke kunde uttala sig. Den ifrågasatta sammanläggningen beträffande lotten litt. C vore icke tillåten, då denna lott vore av beskaffenhet att kunna bestå som särskild fastighet för småbruksändamål.

Överjägmästaren har icke haft något att erinra mot försäljning av lotten litt. A. Frågan om försäljning av lotten litt. B + C ansåge överjägmästaren böra anstå i avvaktan på Kungl. Maj:ts beslut med anledning av en av staden Arvika gjord hemställan om kronohemmanet Gates inkorporering.

Vattenfallsstyrelsen har i utlåtande den 26 januari 1939 meddelat, att det för kronans del icke vore något att erinra mot det föreslagna saluvärdet å vattenfallsandelarna.

I skrivelse den 21 februari 1939 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning samt därvid anfört följande.

Uppskattningsnämndens förslag rörande upplåtelse av ett mindre område till Värmlands läns landsting för utökning av länets å egendomen befintliga tuberkulossjukhus anser styrelsen icke böra för närvarande påkalla något Kungl. Maj:ts avgörande, sedan landstinget till styrelsen översänt en till Kungl. Maj:t ställd ansökning om upplåtelse för samma ändamål av vissa i nämnda ansökning närmare angivna områden, däribland även det av nämnden till upplåtelse för sjukhusets räkning föreslagna området. Vid det förhållande, att sålunda landstingets ansökning om upplåtelse av mark för sjukhusets räkning delvis sammanfaller med uppskattningsnämndens förslag om

sådan upplåtelse, synes lämpligast, att detta senare förslag icke för närvarande upptages till bedömande, utan att frågan om vilken mark, som bör avstås för tuberkulossjukhusets räkning, prövas och avgöres i ett sammanhang på grundval av den av landstinget ingivna ansökningen. Styrelsen kommer ock att efter införskaffande av nödig utredning till Kungl. Maj:t jämte eget yttrande sedermera överlämna berörda ansökning.

Nämndens uppfattning, att egendomens inägojord snarast borde försäljas, delas av styrelsen. Ifrågavarande inägoområde har av nämnden föreslagits att uppstyckas i två lotter, den ena omfattande huvudgården och å den i ärendet ingivna kartan betecknad med litt. A och den andra Vålängarna, å samma karta betecknade som lotterna litt. B och C. Med hänsyn till att visst i den föreslagna huvudgårdsloten ingående område sammanfaller med det markinnehav, om vars upplåtelse landstinget i omförmälda skrivelse ansökt, har styrelsen funnit en jämkning nödig ifråga om gränser och areal för den till försäljning avsedda lotten litt. A. Sålunda bör från lotten, sådan den å kartan utlagts, avskiljas ägofigurerna nr 37, av 85, av 101 och den del av ägofiguren nr 38, som ligger mellan förstnämnda ägofigur och en ägofigurerna nr 99 och 100 sammanbindande, med svart strecklinje å kartan inlagd väg. Gränslinjen skulle alltså från en punkt i skärningen mellan de å kartan som ägofigurerna nr 99 och 101 betecknade vägarna dragas på norra sidan av förstnämnda väg och sedermera följa nordsidan av förbindelsevägen fram till den punkt, där nämnda väg träffar försäljningslottens nuvarande gräns. Denna nya sträckning av försäljningslottens gräns har styrelsen å kartan angivit med heldragen blå linje. Då det område, som sålunda skulle frångå försäljningsloten, beräknas ha en areal av cirka 2.67 hektar, därav 1.37 hektar åker och tomt samt cirka 1.30 hektar avrösningsjord, skulle försäljningslottens areal komma att minskas från cirka 64.3870 hektar till cirka 61.7170 hektar, därav 39.2230 hektar åker och tomt, 5.5290 hektar äng och cirka 16.9650 hektar avrösningsjord med impediment. Arvika landskommun har i skrivelse till styrelsen meddelat, att kommunen icke längre önskade förvärva lotten, varför såsom spekulant å densamma numera kvarstår Arvika stad.

Uppskattningsnämnden har förordat, att lotten litt. B + C skulle efter hembud försäljas till egendomens arrendator, vilken även förklarat sig önska till det av nämnden åsatta saluvärdet förvärva lotten. Då staden Arvika emellertid nu uppträtt som spekulant jämväl å denna lott, anser styrelsen för sin del, att staden bör erhålla företräde ifråga om förvärv av lotten. Vid förhandlingar, förda inom styrelsen med representanter för staden, har av dessa erbjudits en köpeskillning av 110,000 kronor för båda de till försäljning avsedda lotterna litt. A och B + C, förstnämnda lott med den förut angivna minskade arealen. Ett bekräftande av det av stadens representanter avgivna köpeanbudet är att förvänta inom de närmaste dagarna från Arvika stadsfullmäktige. Ehuru den erbjudna köpeskillingen väsentligt understiger lotternas sammanlagda saluvärden enligt nämndens förslag, torde med hänsyn till de betydande kostnader, som statsverket måste vidkännas för nybyggnad och ombyggnad å egendomen, därest densamma skulle komma att av kronan ytterligare utarrenderas, köpeskillingen vara att anse som fullt godtagbar.

Lotterna böra överlåtas med full och oinskränkt äganderätt och av köpare tillträdas i befintligt skick den 14 mars 1940. Enligt vad styrelsen inhämtat torde vid det förhållande, att bindande avtal förefinnes med staden om lotternas förvärv, hinder icke föreligga för lotternas avstyckning, men med anledning av överlantmätarens härutinnan i ärendet gjorda tveksamma uttalanden synes lantmäteriförrättning för styckningsändamål likväl böra föregå försäljningen.

Domänstyrelsen har sedermera överlämnat utdrag av protokoll vid stadsfullmäktiges i Arvika sammanträde den 23 februari 1939, varav framgår att stadsfullmäktige beslutat att för en köpeskilling av 110,000 kronor samt på vissa av domänstyrelsen föreslagna villkor inköpa angivna områden av kronoegendomen med därå befintliga, kronan tillhöriga hus och anläggningar.

Jag har intet att erinra mot det föreliggande försäljningsförslaget och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, *Departements-
chefen.*

att, sedan kronoegendomen 1 mantal Gate nr 1 i Arvika socken av Värmlands län blivit uppdelad i följande tre lotter, nämligen huvudgårdslotten litt. A med en areal av cirka 61.7170 hektar, lotten litt. B + C eller Vålängen med en areal av cirka 14.1100 hektar samt lotten litt. D eller egendomen i övrigt, de två förstnämnda lotterna litt. A och B + C må mot en köpeskilling av 110,000 kronor försälas till Arvika stad under villkor, att lotterna skola av köparen tillträdas den 14 mars 1940, att lotterna försälas i det skick, vari de vid tillträdet befinna sig, att i köpet ingå vatten och grund utanför lotternas respektive stränder i Viksälven ävensom kronan tillhörig, däri befintlig vattenrätt, att endast kronan tillhöriga hus och anläggningar ingå i köpet, att staden genom köpet inträder i de rättigheter och skyldigheter, Kungl. Maj:t och kronan äger gentemot vederbörande nyttjanderättshavare, dock att staden icke skall vara skyldig respektera egendomens arrendator på grund av arrendekontrakt om egendomen tillkommande optionsrätt, att, därest icke annan överenskommelse träffas med arrendatorn, staden skall vara skyldig att vid arrendetidens utgång till skäligt pris inlösa å försäljningsområdet befintliga, denne tillhöriga hus och anläggningar, att köpeskillingen skall kontant erläggas vid tillträdet till länsstyrelsen i länet, som har att utfärda köpehandlingar om lotterna, samt att staden, som skall vara befriad från erläggandet av kostnader för lotternas avstyckning, skall vara skyldig bestrida övriga med köpet förenade utgifter ävensom kostnader för lagfart å lotterna.

10:o.

Kronoparkerna Karlsdal och Villingsberg m. fl. fastigheter i Örebro län.

I en den 10 februari 1939 dagtecknad proposition, nr 132, har Kungl. Maj:t under punkten 7:o, i anledning av en av aktiebolaget Bofors gjord framställning att för mötande av stegrade krav på säkerhetsanordningar vid Bofors skjutfält få förvärva vissa kronan tillhöriga, skjutfältet angränsande områ-

den, föreslagit riksdagen medgiva, att ett utbyte av fastigheter finge äga rum mellan kronan och aktiebolaget Bofors, varigenom kronan skulle på i propositionen angivna villkor till bolaget överlåta vissa till kronoparkerna Villingsberg och Karlsdal hörande fastigheter.

I skrivelse den 14 november 1938 till domänstyrelsen har aktiebolaget Bofors anhållit att för vidare utvidgning av skjutfältet få förvärva vissa ytterligare skjutfältet angränsande, till nämnda kronoparker hörande områden. Såsom skäl för ansökningen har bolaget framhållit, att skjutfältet, vilket även disponerades av marinförvaltningen, icke utan en väsentlig utökning i fråga om såväl längd som bredd kunde fylla de snabbt växande anspråk, som för närvarande måste ställas å detsamma. För att skjutfältet skulle kunna lämna utrymme för de olika slag av skjutningar, som måste kunna företagas, ävensom bombfällning, vore en oeftergivlig förutsättning, att bolaget finge disponera de angivna områdena av kronoparkerna. Bolaget, som i samma syfte försäkrat sig om dispositionsrätt till vissa Wikers aktiebolag tillhöriga, för ändamålet erforderliga områden, ävensom till vissa andra nämnda bolag tillhöriga fastigheter, ville ifrågasätta, huruvida icke vissa av sistsagda fastigheter finge överlåtas till kronan såsom vederlag för de kronan tillhöriga fastigheter, bolaget önskade förvärva.

Aktiebolaget Bofors har sedermera i skrivelse till domänstyrelsen den 11 januari 1939 meddelat, att bolaget vore innehavare av samtliga aktier i Wikers aktiebolag samt anhållit, att bytet måtte ske mellan kronan och sistnämnda bolag. Wikers aktiebolag, här nedan kallat bolaget, har anslutit sig till aktiebolaget Bofors framställning.

Sedan på domänstyrelsens föranstaltande uppskattning och värdering innevarande år verkställt av de områden, som efter underhandlingar mellan styrelsen och bolagen ifrågasatts att ingå i bytet, har domänstyrelsen med skrivelse den 18 februari 1939 underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning.

Av handlingarna i ärendet, däribland vid förrättningen upprättade protokoll ävensom förslag till bytesavtal, inhämtas bland annat följande.

Kronans bytesområden.

Kronans bytesområden omfatta följande fastigheter, nämligen del av Immetorp 1³, del av Immetorp 1⁴, del av Dalkarlberg-Degerfors järnvägs impedimenter 1¹, motsvarande avsöndringar från Immetorp 1¹, Sibbofors 1¹ och Älgsimmen 1¹, Utterbäck 1⁴⁸, 1⁴⁹, 1⁵⁰, 1⁵¹, 1⁵² och 1⁵³, del av Sibbofors 1¹, Sibbofors 1³, del av Österhult 1¹, del av Lindås 1¹, del av Älgsimmen 1¹ och Älgsimstorp 1¹, Älgsimmen 1³, Snöbergshyttan 1¹, 1² och 1⁴, del av Valåsen 1¹, del av Abborrtjärn 1³ samt Abborrtjärn 1⁴ och 1⁶ inom Karlskoga socken, del av Snöbergsskogen 1¹ samt Snöbergsskogen 1² inom Vikers socken samt del av Tolsboda 1¹, Tolsboda 1², del av Tolsboda 2³, del av Tolsboda 2⁵ samt del av för Tolsboda 2³, 2⁵ och 2⁶ samfälld mark inom Tysslinge socken, allt av Örebro län. Områdena äro belägna å Kilsbergen, omkring 4 mil väster om Örebro och 1 mil nordost om Bofors. De i kronoparken Villingsberg ingående fastigheterna äro i huvudsak belägna söder om skjutfältet och de i kronoparken Karlsdal ingående fastigheterna äro i huvudsak belägna norr om skjutfältet.

Arealen omfattar:

Inägor:

åker och äng	30.85 hektar	
gårdesbackar m. m.	38.00 »	68.85 hektar

Skogsmark 1,386.05 »

Impediment:

berg	3.10 hektar	
mossar och kärr	711.55 »	
diverse	19.10 »	
vatten	300.50 »	1,034.25 »

Summa 2,489.15 hektar.

Höjden över havet växlar mellan 100 och 215 meter. Terrängen är svagt kuperad och marken medelmåttigt sten- och bergbunden. Skogsmarken är av knappt medelgod beskaffenhet. Ståndskogen utgöres huvudsakligen av ung och medelålders skog. Bestånden äro av medelgod slutenhet och behandlade med skogsvårdande genomhuggningar. Trädens växtform är medelgod—dålig. Virkesförrådet har uppskattats till 137,163 kubikmeter, motsvarande 97 kubikmeter per hektar skogsmark. Transport- och avsättningsförhållanden äro gynnsamma.

Inägorna äro fördelade å tio jordbrukslägenheter, vilka äro av kronan utarrenderade.

Bolagets bytesområden.

Bolagets bytesområden omfatta fastigheterna Håkansboda 1¹³, 1¹⁴, 1¹⁵, 1¹⁶ och 1¹⁷ inom Järnboås socken, Grecksåsar 1³ och 3⁶, Västgöhyttan 1¹¹, 2¹⁰ och 5⁸, Noor 1⁴ med därtill hörande andel i Noors öken och Noor 3¹⁰ inom Nora socken samt Nya Viker 1²¹ och 2¹², Gamla Viker 2⁹ och 5¹¹, Dalkarlshyttan 1¹⁶, del av Dalkarlshyttan 3¹⁶, del av Dalkarlshyttan 3¹⁰ och Älvhyttan 6¹⁷ inom Vikers socken, allt av Örebro län. Områdena utgöras av ett flertal spridda skogsskiften, vilka angränsa eller äro belägna i närheten av kronoparker omkring 1 å 2 mil sydväst, väster och nordväst om Nora stad.

Arealen omfattar:

Inägor:

åker och tomt	21.33 hektar	
gårdesbackar m. m.	18.34 »	39.67 hektar

Skogsmark 2,238.00 »

Impediment:

berg	19.46 hektar	
mossar och kärr	343.41 »	
diverse	5.55 »	
vatten	90.60 »	459.02 »

Summa 2,736.69 hektar.

Höjden över havet växlar mellan 110 och 250 meter. Terrängen är i regel starkt kuperad. Skogsmarken är av mager beskaffenhet. Ståndskogen utgöres huvudsakligen av ung och medelålders skog. Bestånden äro av knappt medelgod slutenhet samt genomhuggna. Trädens växtform är medelgod—dålig. Virkesförrådet har uppskattats till 190,025 kubikmeter, utgörande 84 kubikmeter per hektar skogsmark. Transport- och avsättningsförhållandena äro goda.

Värdena av kronans och bolagets bytesområden ha uppskattats till 500,000 kronor respektive 350,000 kronor. För det högre uppskattningsvärdet av kronans bytesområden skall bolaget till kronan erlægga ett belopp av 150,000 kronor. Fastigheterna äro avsedda att överlämnas fria från andra gravationer än som angivits i en vid upprättat förslag till bytesavtal fogad bilaga. För bytets genomförande i övrigt föreslagna villkor framgå av berörda förslag till bytesavtal. *Wikers aktiebolag* har godkänt förslaget och *aktiebolaget Bofors* har förklarat sig icke hava något att erinra mot detsamma.

Sedan *vederbörande jägmästare* och *överjägmästare* i avgivna yttranden framställt vissa erinringar mot förslaget till bytesavtal, ha vissa ändringar och tillägg vidtagits i detsamma, vilka *bolagen* under hand förklarat sig godtaga.

Omförmälda, slutgiltiga avtalsförslag torde få fogas såsom bilaga vid detta statsrådsprotokoll, dock med uteslutande av två vid det av domänstyrelsen insända avtalsförslaget fogade, såsom bilagor A och B betecknade kartblad, å vilka de till byte avsedda markområdena finnas angivna.

Domänstyrelsen har för egen del förklarat, att styrelsen, med hänsyn till vad aktiebolaget *Bofors* anfört och då en utökning av skjutfältet syntes vara behöfvlig jämväl ur allmän säkerhetssynpunkt, icke hade något att erinra mot att de kronan tillhöriga fastigheter, vilka ansetts för ändamålet erforderliga, överlätes till *Wikers aktiebolag*. Det syntes lämpligt att överlåtelsen skedde i utbyte mot de fastigheter, som sistnämnda bolag efter underhandlingar med styrelsen förklarat sig villigt överlämna till kronan. De villkor för bytet, om vilka överenskommelse mellan kronan och bolagen nu träffats, ansågo styrelsen förmånliga för kronan. Ärendet syntes ej kunna avgöras utan riksdagens medverkan.

*Departements-
chefen.*

Under åberopande av den lämnade utredningen och då jag intet har att erinra mot värderingen av de i bytet ingående fastigheterna eller mot de villkor i övrigt, som innefattas i det föreliggande förslaget till bytesavtal, tillstyrker jag, att det ifrågasatta markutbytet må ske i huvudsaklig överensstämmelse med nämnda förslag. Framställning härom torde böra avlåtas till riksdagen. Kronan tillkommande mellanavgift torde, efter avdrag av kronans utgifter för bytet, böra ingå i statens domäners fond för att användas till inköp av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark ävensom till inlösen av ströängar å kronoparkerna i Norrland och Dalarna. Vid bifall till förslaget har *Wikers aktiebolag* att i vanlig ordning söka tillstånd till förvärvet av de fastigheter, bolaget skulle bekomma genom bytet.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att ett utbyte av fastigheter mellan kronan och *Wikers aktiebolag* må ske i huvudsaklig överensstämmelse med statsrådsprotokollet i detta ärende bifogat förslag till bytesavtal.

11:o.

Lind nr 1—5 i Örebro län.

Kronoegendomen 4 mantal Lind nr 1—5 i Askersunds socken av Örebro län är utarrenderad till den 14 mars 1939 mot en årlig arrendeavgäld av dels 17 hektoliter vete, 37 hektoliter havre och 237 kilogram smör att lösas med penningar efter senast för länet fastställda pris enligt litt. A i markegångstaxan, dels därutöver 1,175 kronor.

Uppskattningsförrättning har hållits å egendomen under år 1933. Av det vid förrättningen förda protokollet med tillhörande handlingar — däribland två kartor, en upprättad år 1914 av distriktslantmätaren H. Aspling över egendomens inägor och en upprättad år 1933 av distriktslantmätaren B. Sandelin, utvisande förslag till avstyckningar från egendomen — inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen 1.5 kilometer från Askersund, omfattar enligt en av distriktslantmätaren Sandelin åren 1937 och 1938 verkställd utredning en areal av cirka 315.3600 hektar, därav 117.6500 hektar åker, 26.7100 hektar äng och 171.0000 hektar avrösningsjord.

Å egendomen finnas fyra torp, av vilka två, Västra och Östra Lindsrödjan, äro bebyggda med kronan tillhöriga hus, medan två, Hagkällan och Bäcklyckan äro bebyggda på arrendatorns bekostnad. Dessutom äger arrendatorn ett flertal byggnader och anläggningar å egendomen.

Kronan tillhöriga byggnader äro delvis i mindre gott skick både på huvudgården och torpen. Ladugården och två arbetarbostäder äro i behov av nybyggnad eller mycket grundlig reparation.

Åkern består av godartad lerjord samt lermylla. Den är delvis täckdikad. Ängen utgöres till stor del av sidvallsäng, som vunnits genom ett invallningsföretag. Denna sidvallsäng ger bra bete. Skogsmarken — delvis stenig och bergig — är godartad.

År 1938 har egendomen åsatts ett taxeringsvärde av 87,400 kronor för inägor och 33,700 kronor för skog och skogsmark.

Egendomen besväras av lån från statens avdikningslånefond med en årlig annuitet av 1,437 kronor 15 öre. Annuiteten sista betalningsåret, år 1952, utgör 1,306 kronor 99 öre. För företagets vidmakthållande erfordras härutöver kostnader för drift och underhåll av pumpverk m. m.

Över egendomen har bland andra vattenfallsstyrelsen elektriska ledningar framdragna.

Uppskattningsnämnden har föreslagit, att egendomen försäljes uppdelad i sex lotter, vilket motiverats med att egendomen, därest den skulle behållas av kronan, komme att draga stora kostnader för iståndsättning av hus och dränering av åker.

Enligt vad nämnden vidare föreslår borde från egendomen avstyckas och försäljas förutnämnda fyra torp med hembuds rätt för respektive torpare. Dessa och förfäder till dem hade uppodlat stor del av torpen samt skött torpen väl. Ett område om 0.795 hektar borde även avstyckas från egendomen och försäljas till kyrkvården Conrad Andersson, som ägde en området angränsande lägenhet, Solhang, om 2.01 hektar. Återstoden av egendomen borde försäljas med hembuds rätt för egendomens arrendator, Hadar Grundberg, som arrenderat egendomen sedan år 1908 samt skött jordbruket mycket väl. Han hade dränerat 26.31 hektar åker, av vilket arbete han ännu ej erhållit

full nytta, samt företagit stenbrytning och invallning. För de kostnader, han nedlagt å dessa senare arbeten under och efter åren 1914—1918, hade han icke kunnat erhålla full kompensation.

På grundval av nämndens förslag föreligger följande försäljningsförslag.

Egendomen försäljes, uppdelad i de av nämnden föreslagna sex lotterna, av vilka fyra, lotterna nr 1—4, finnas angivna å den av Sandelin år 1933 upprättade kartan.

Lotten nr 1, omfattande torpet Bäcklyckan, å kartan betecknad med litt. A. Areal 13.553 hektar, varav 4.271 hektar åker, 0.118 hektar äng, 7.364 hektar skogsmark och 1.800 hektar annan avrösningsjord. Saluvärde 4,200 kronor, varav 2,000 kronor för skog och skogsmark. Arrendevärde 160 kronor.

Lotten nr 2, omfattande torpet Hagkällan, å kartan betecknad med litt. B. Areal 9.476 hektar (enligt uppskattningsinstrumentet 9.416 hektar), varav 2.400 hektar åker, 0.224 hektar äng, 6.492 hektar skogsmark och 0.360 hektar annan avrösningsjord. Saluvärde 3,750 kronor, varav 2,600 kronor för skog och skogsmark. Arrendevärde 96 kronor.

Lotten nr 3, omfattande torpet Östra Lindsrödjan, å kartan betecknad med litt. C. Areal 12.348 hektar (enligt uppskattningsinstrumentet 12.316 hektar), varav 4.512 hektar åker, 0.235 hektar äng, 7.103 hektar skogsmark och 0.498 hektar annan avrösningsjord. Saluvärde 5,750 kronor, varav 2,775 kronor för skog och skogsmark. Arrendevärde 180 kronor.

Lotten nr 4, omfattande torpet Västra Lindsrödjan, å kartan betecknad med litt. D. Areal 14.290 hektar (enligt uppskattningsinstrumentet 14.377 hektar), varav 4.993 hektar åker, 0.268 hektar äng, 8.803 hektar skogsmark och 0.226 hektar annan avrösningsjord. Saluvärde 5,200 kronor, varav 1,800 kronor för skog och skogsmark. Arrendevärde 180 kronor.

Lotten nr 5, närmare angiven å en av Sandelin år 1935 över lotten upprättad karta. Areal 0.795 hektar. Saluvärde 940 kronor, varav 115 kronor för avrösningsjord med skog. Arrendevärde 10 kronor.

Lotten nr 6, huvudgårdslotten, omfattande återstoden av egendomen. Areal (enligt uppskattningsnämnden) cirka 260 hektar, varav 82.342 hektar åker, 16.858 hektar åker utlagd till kulturbeten, 10.602 hektar sidvallsäng samt cirka 150 hektar beteshagar, skogsmark och impediment. Saluvärde 140,000 kronor, varav 59,000 kronor för skog och skogsmark. Arrendevärde 2,780 kronor.

Saluvärderingen är verkställd under förutsättning att betalningsansvaret för egendomens del i förberörda odlingslån övertages av kronan från tillträdesdagen samt att egendomen försäljes i befintligt skick. Den 14 mars 1939 utgör den å egendomen belöpande kapitalsskulden av odlingslånet 15,510 kronor 30 öre samt ränta å skulden 229 kronor 55 öre.

Brukarna av torpen Bäcklyckan, Hagkällan och Östra Lindsrödjan, *Arvid Karlsson* å Bäcklyckan, *Karl Johansson* å Hagkällan och *Konrad Petersson* å Östra Lindsrödjan ha förklarat sig villiga att förvärva lotterna nr 1, 2 och 3, mot förut angivna saluvärden. Då egendomens arrendator äger byggnaderna å lotterna nr 1 och 2, ha överenskommelser träffats mellan honom och lotternas brukare, att, därest dessa inköpa lotterna, arrendatorn till dem skall försälja samtliga sina byggnader å lotterna för ett pris av 1,300 kronor för byggnaderna å lotten nr 1 och 1,200 kronor för byggnaderna å lotten nr 2. Egendomens arrendator har vidare förklarat, att han ej fordrar ersättning för de smärre byggnader å torpen Östra och Västra Lindsrödjan, som kunna vara honom tillhöriga.

Brukaren av torpet Västra Lindsrödjan önskar icke inköpa den torpet omfattande lotten nr 4. Ägaren av en till denna lott gränsande jordbruks-

lägenhet, Vagersta, om endast 4.5 hektar åker och 5.5 hektar utmark, *Torsten Sjöholm*, har emellertid förklarar sig önska förvärva lotten mot det föreslagna saluvärdet för att kunna erhålla full försörjning såsom jordbrukare.

Kyrkvärden *Conrad Andersson* har förklarar sig villig inköpa lotten nr 5 mot det föreslagna saluvärdet.

Arrendatorn *Hadar Grundberg* har förklarar sig villig förvärva lotten nr 6 mot det föreslagna saluvärdet.

Överlantmätaren har ej haft något att invända mot förslaget om avstyckning av lotterna.

Överjägmästaren har tillstyrkt försäljningsförslaget.

Domänstyrelsen har med skrivelse den 13 februari 1939 underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid anfört följande.

Med anledning av de kostnader byggnadernas iståndsättande samt inlösen av arrendatorn tillhöriga byggnader skulle medföra för kronan, därest kronan behölle egendomen, anser styrelsen, att egendomen bör försälas samt tillstyrker det framlagda försäljningsförslaget. Önskligt hade visserligen varit, att torplotterna kunnat tilltagas större. Styrelsen hade också erbjudit torparna att få sina lotter utökade med åkermark från huvudgårdsslotten. Då torparna emellertid ej varit villiga härtill, anser styrelsen, att de torpare, som önska inköpa sina torp, böra beredas tillfälle härtill. Möjligheten för köparna av torplotterna till arbetsförtjänst i det närbelägna Askersund torde även motivera försäljning av lotterna med den storlek, de givits.

Kronoegendomens arrende överstiger 2,000 kronor, varför hembud icke författningsenligt kan tillerkännas arrendatorn Grundberg. Med hänsyn till att denne i många år innehaft arrendet av egendomen och väl skött densamma anser styrelsen, att huvudgårdsslotten bör mot det åsatta saluvärdet direkt försälas till Grundberg. Köpeskillingen bör erläggas enligt stadgandena i 21 § och 22 § A i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) om försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m.

Lotten nr 5 bör ävenledes försälas direkt till kyrkvärden *Conrad Andersson*, Solhang, som arrenderat lotten under längre tid av egendomens arrendator.

Jag biträder det av domänstyrelsen framlagda försäljningsförslaget. Ären-*Departements-*chefen.
det är av beskaffenhet att böra underställas riksdagens prövning. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen 4 mantal Lind nr 1—5 i Askersunds socken av Örebro län må försälas i följande sex lotter, nämligen

dels jämlikt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m.:

lotten nr 1, å en av distriktslantmätaren B. Sandelin år 1933 upprättad karta betecknad med litt. A, mot ett saluvärde av 4,200 kronor,

lotten nr 2, å kartan betecknad med litt. B, mot ett saluvärde av 3,750 kronor,

lotten nr 3, å kartan betecknad med litt. C, mot ett saluvärde av 5,750 kronor,

lotten nr 4, å kartan betecknad med litt. D, mot ett saluvärde av 5,200 kronor,

med hembuds rätt enligt 9 § andra stycket i förordningen för Arvid Karlsson till lotten nr 1, Karl Johansson till lotten nr 2 och Konrad Pettersson till lotten nr 3 samt enligt 11 § i förordningen för Torsten Sjöholm till lotten nr 4,

dels lotten nr 5, omfattande ett å en av Sandelin år 1935 upprättad karta närmare angivet område om 0.795 hektar, mot ett saluvärde av 940 kronor till kyrkvärden Conrad Andersson,

dels ock lotten nr 6, huvudgårdslotten, omfattande all efter avstyckning av sagda fem lotter återstående mark av egendomen, mot ett saluvärde av 140,000 kronor till egendomens arrendator, Hadar Grundberg;

skolande såsom villkor i övrigt för försäljningarna gälla, *beträffande samtliga lotter, att* lotterna försäljas med tillträdes rätt för köpare räknat från den 14 mars 1939, *att* lotterna försäljas i befintligt skick, fria från återbetalningsskyldighet för ett den 23 juli 1920 till invallningsföretaget Lind beviljat avdikningslån, *att* i försäljningarna icke ingå andra än kronan tillhöriga hus och anläggningar, *att* förbehåll göres om rätt för kronan och köpare av virkespost å egendomen att avverka och bortforsla utstämplat virke före den 1 maj 1940, *att* förbehåll göres för de jämkningar i lotternas gränser och arealer, som vid avstyckning av lotterna kunna finnas erforderliga, *att* lotterna tillförsäkras rätt till erforderliga vägar över varandras områden, *att*, därest lotten nr 6 icke kommer att förvärfvas av Grundberg utan av annan, såväl denne som köparna av lotterna nr 1, 2, 3 och 5 skola, för så vitt kronan nödgas till egendomens arrendator utgiva ersättning för av denne å lotterna verkställd höstplöjning, trädesberedning och sådd, vara pliktiga gottgöra kronan, vad kronan i sådant hänseende erlagt, *att* i de fall, där elektrisk ledning, tillhörande vattenfallsstyrelsen, är framdragen över någon av lotterna, köpare av sådan lott medger vattenfallsstyrelsen för Kun gl. Maj:t och kronan såsom ägare av strömfallsfastigheten Ekenäs 2² i Vinnerstads socken av Östergötlands län rätt att kostnadsfritt och för all framtid bibehålla ifrågavarande ledning samt borttaga för ledningen hinderliga och för ledningens säkerhet farliga träd och buskar med skyldighet för vattenfallsstyrelsen att ersätta därvid uppkommande skada och intrång, *att* vattenfallsstyrelsens personal skall erhålla obehindrat tillträde till den försälda fastigheten för ledningens tillsyn och underhåll samt reparation av densamma, därvid möjligen uppkommande skada skall ersättas

av vattenfallsstyrelsen, att de träd och buskar, som fällas för ledningens bibehållande, skola tillhöra ägaren av den försålda fastigheten och av denne tillvaratagas, att till säkerhet för nämnda rättigheter inteckning må meddelas i den försålda fastigheten, att, innan sådan inteckning meddelats, ägaren av den försålda fastigheten skall vara skyldig att vid överlåtelse av fastigheten eller del därav göra förbehåll om ifrågavarande rättigheters bestånd och förbinda ny ägare att vid överlåtelse även göra enahanda förbehåll, samt att innehavare av andra över lotterna med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att ha ledningarna kvarstående och nyttja desamma utan rätt för lotternas köpare till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur, *beträffande lotten nr 4*, att köparen skall vara skyldig gottgöra egendomens arrendator för av denne å lotten verkställd höstplöjning, trädesberedning och sådd, *beträffande lotten nr 5*, att köpeskillingen erlägges kontant vid tillträdet, samt att i övrigt vid försäljningen stadgandena i förenämnda förordning i tillämpliga delar skola lända till efterrättelse, samt *beträffande lotten nr 6*, att köpeskillingen erlägges på sätt i 21 § och 22 § A i omförmälda förordning stadgas, att i övrigt bestämmelserna i förordningen i tillämpliga delar skola lända till efterrättelse, samt att, där est Grundberg förvärvar lotten, samtliga mellan kronan och honom förefintliga, på arrendekontraktet grundade rättsanspråk, med undantag av till äventyrs varande anspråk på oguldna arrendeavgälder och skatter, skola i och genom köpet anses vara reglerade.

12:o.

Horn nr 6 i Västmanlands län.

Kronoegendomen $\frac{3}{4}$ mantal Horn nr 6 i Rytterne socken av Västmanlands län är för tiden intill den 14 mars 1939 utarrenderad mot en årlig avgäld av 1,800 kronor. Uppskattningsförrättning har hållits å egendomen under år 1936. Av det vid förrättningen förda protokollet med tillhörande handlingar, däribland en över egendomen år 1933 av distriktslantmätaren R. Grebius upprättad karta med beskrivning, inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen cirka 23 kilometer från Västerås stad, och förlagd i två skiften, hemskiftet och utskiftet, innehåller en areal av 94,211 hektar, därav 33,202 hektar tomt och åker, 12,565 hektar äng, 39,663 hektar skogsmark och 8,781 hektar annan avrösningsjord. Hemskiftet begränsas

i norr av sjön Freden, en vik av Mälaren. Utskiftet, beläget 3 kilometer söder om hemskiftet, begränsas i väster av Mälaren.

Å egendomens utskifte finnes lägenheten Petersborg, motsvarande å kartan över egendomen ägofiguerna 204—211. Lägenheten innehaves av snickaren Oskar Ahlbom, som äger därå uppfört boningshus och ekonomibyggnad.

Egendomen har del i Snevringe häradsallmänning och i samfällda ågor till Horns by.

Egendomen besväras av lån från statens avdikningslånefond för ett invallningsföretag, benämnt Ekeby invallningsföretag av år 1932.

Kronans å egendomen befintliga byggnader äro i medelgott skick.

Egendomens taxeringsvärde utgör 37,100 kronor, därav 29,800 kronor för inågor och 7,300 kronor för skog.

Oskar Ahlbom har hos uppskattningsnämnden anhållit få förvärva den av honom innehavda lägenheten.

Västerås motorsällskaps fastighetsförening u. p. a. har anhållit att få förvärva ett på utskiftet mellan Oxelösund—Flen—Västmanlands järnväg och Mälaren beläget område för att användas till campingplats. Över området har distriktslantmätaren Grebius år 1937 upprättat särskild karta.

Uppskattningsnämnden har föreslagit egendomens uppdelning och försäljning i tre lotter, dels det område, om vars förvärv Västerås motorsällskaps fastighetsförening gjort framställning, dock med någon minskning i områdets storlek, dels lägenheten Petersborg med sitt nuvarande ägoinnehav och dels egendomen i övrigt eller huvudgården.

Huvudgårdslotten skulle komma att omfatta en areal av 91.736 hektar, därav 32.708 hektar tomt och åker, 12.565 hektar äng, 37.653 hektar skogsmark och 8.810 hektar tomtmark. Lotten, som av nämnden åsatts ett saluvärde av 81,300 kronor, därav 2,635 kronor för skogsmarken, 28,170 kronor för växande skog, 600 kronor för egendomens andel i häradsallmänning och 20,715 kronor för tomtmark, skulle hembjudas egendomens arrendator, F. B. Olsson. Denne hade sedan år 1898 arrenderat egendomen och därunder väl hävdat densamma.

Lägenheten Petersborg med en areal av 0.503 hektar, därav 0.494 hektar tomt och åker och 0.009 hektar skogsmark, har åsatts ett saluvärde av 1,500 kronor. Lägenheten skulle hembjudas snickaren Ahlbom. Lägenheten skulle likväl försälas endast under förutsättning att den föreslagna försäljningen av huvudgården komme till stånd.

Området mellan järnvägen och Mälaren, motsvarande å den i ärendet företedda, av distriktslantmätaren Grebius upprättade specialkartan ägofiguerna nr 1 och 2 med en areal av 1.972 hektar avrösningsjord, har saluvärderats till 7,300 kronor, därav 1,370 kronor för skog. Vid försäljningen av detta område skulle rätt till vatten och grund utanför området icke medfölja.

Överlantmätaren har förklarat hinder icke föreligga för avstyckning av det till försäljning till Västerås motorsällskaps fastighetsförening avsedda området ävensom av lägenheten Petersborg. I likhet med uppskattningsnämnden har överlantmätaren funnit det vara lämpligast, att vid försäljningen av det förstnämnda området rätten till vatten och grund utanför det samma icke medföljde.

Överjägmästaren har icke haft annat att erinra mot försäljningsförslaget, än att värdet av skogen å den till försäljning till Västerås motorsällskaps fastighetsförening avsedda lotten vore väl lågt.

Med skrivelse den 8 februari 1938 har domänstyrelsen underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid anfört i huvudsak följande.

Styrelsen biträder försäljningsförslaget. Vad beträffar försäljning av lägenheten Petersborg finner styrelsen i likhet med uppskattningsnämnden, att försäljning av densamma bör ske först sedan försäljning av huvudgården till arrendatorn Olsson kommit till stånd.

Saluvärderna å huvudgårdsslotten och å lägenheten Petersborg anser styrelsen sig kunna godtaga.

Saluvärdet å det till försäljning åt Västerås motorsällskaps fastighetsförening avsedda området har styrelsen funnit böra höjas till 7,500 kronor, vilket pris föreningen förklarar sig villig erlagga.

I en till jordbruksdepartementet den 17 maj 1938 inkommen skrift har arrendatorn *F. B. Olsson* bland annat anfört, att det huvudgårdsslotten åsatta saluvärdet, 81,300 kronor, med hänsyn till att egendomens taxeringsvärde endast utgjorde 37,100 kronor, icke syntes vara rättvist avvägt. Då en försäljning enligt domänstyrelsens förslag skulle omöjliggöra för honom att förvärva den egendom, han och hans släkt brukat i 57 år, har Olsson anhållit, att åtgärder måtte vidtagas för skälig minskning av försäljningssumman.

På grund av remiss har domänstyrelsen den 31 januari 1939 ånyo utlåtit sig i ärendet och därvid bifogat yttrande av vederbörande domänintendent.

Domänintendenten, som icke ansett sig kunna tillstyrka försäljning av egendomen till lägre pris än det av uppskattningsnämnden angivna, föreslår, att Olsson erbjudes fortsatt arrende av egendomen.

Domänstyrelsen har yttrat i huvudsak följande.

Arrendatorn har under det relativt långa innehavet av egendomen väl fullgjort sina skyldigheter beträffande egendomens hävd och byggnadsunderhållet jämlikt bestämmelserna i arrendekontraktet, men han har icke utfört sådana förbättringar, som enligt 9 § i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. äro av beskaffenhet att böra föranleda avdrag å saluvärdet. Av handlingarna i ärendet framgår, att det är andra omständigheter och däribland den natursköna belägenheten och de goda förbindelserna med större samhällen, som motiverar det höga saluvärdet. Strömsholms järnvägsstation ligger på egendomen och den i samband därmed varande bebyggelsen angränsar gårdens mark. Förfrågan om förvärf av egendomen till förslaget pris har även gjorts från annat håll. De särskilda värderingsposterna ha inom styrelsen underkastats närmare granskning. Härvid har styrelsen i fråga om värdet av skogen och skogsmarken ansett detta på grund av nu rådande förhållanden möjligen kunna sänkas något.

Införandet av ett förbehåll om återköpsrätt måste på grund av de föreliggande förhållandena icke oväsentligt nedsätta egendomens värde. Det torde emellertid icke vara något allmänt intresse att förevarande egendom, som på grund av sin natursköna beskaffenhet och belägenheten i övrigt i icke ringa omfattning inbjuder till tomtupplåtelse, utnyttjas uteslutande för jordbruksändamål. Däremot kan övervägas ett undantagande från försäljningen av delar av egendomen med en häremot svarande nedsättning av köpeskillingen för jordbruksdelen. Vid underhandlingar med arrendatorn har denne förklarat, att han icke kunde sträcka sig längre än att för hela egendomen betala en köpeskillning av 50,000 kronor. Då någon överenskommelse om försäljning till arrendatorn av egendomen eller del därav till ett för kronan acceptabelt pris alltså nu icke kan åstadkommas, torde tills vidare böra anstå med genomförandet av förslaget om försäljning av egendomens huvudgårdsslott samt av lägenheten Petersborg.

Ifråga om det område om 1.972 hektar, vilket styrelsen föreslagit skola försäljas till Västerås motorsällskaps fastighetsförening u. p. a., synes riksdagens medgivande till en dylik försäljning böra inhämtas.

Departements-
chefen.

Jag ansluter mig till det av domänstyrelsen i skrivelsen den 31 januari 1939 avgivna förslaget till disposition av ifrågavarande kronoegendom, innebärande att ett i ärendet närmare angivet område om 1.972 hektar skall försäljas till Västerås motorsällskaps fastighetsförening u. p. a., samt att egendomen i övrigt skall kvarbliva i kronans ägo.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att av kronoegendomen $\frac{3}{4}$ mantal Horn nr 6 i Rytterne socken av Västmanlands län ett på egendomens utskifte mellan järnvägen och Mälaren beläget område om 1.972 hektar må för en köpeskilling av 7,500 kronor försäljas till Västerås motorsällskaps fastighetsförening u. p. a., under villkor i övrigt, att området försäljes i befintligt skick med tillträdesrätt för köparen å dag, som domänstyrelsen äger bestämma, att med försäljningen av området följer endast sådan rätt, som omförmäles i 1 kap. 3 § vattenlagen, att köpeskillingen för området erlägges kontant vid tillträdet, att förbehåll göres för de jämkningar i gränser och areal, som vid förrättning för områdets avstyckning kunna befinnas erforderliga, att innehavare av över området med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att ha ledningarna kvarstående och nyttja desamma utan rätt för köparen till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur, att, därest ifrågasatt reglering av Mälarens vattenstånd kommer till utförande, köparen icke skall äga påfordra ersättning av kronan eller annan på grund av nämnda reglering, under förutsättning att några kostnader för samma reglering icke påföras köparen, samt att i övrigt vid försäljningen bestämmelserna i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Vad departementschefen ovan under punkterna 1:0—12:0 hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gunnar Sandström.

*Bilaga.***Förslag till bytesavtal.**

Mellan Kungl. Domänstyrelsen å kronans vägnar, här nedan benämnd kronan, å ena sidan, samt Wikers Aktiebolag, här nedan benämnt bolaget, å andra sidan, är följande avtal angående byte av fastigheter träffat.

§ 1.

Kronan överlåter till bolaget följande fastigheter (kronans bytesområde), vilka ungefärligen angivits med röd kantfärg och grön streckning å bifogade generalstabskartblad 72 Nora, bilaga A*, nämligen:

Inom Karlskoga socken: del av Immetorp 1³, cirka 2.20 hektar; del av Immetorp 1⁴, cirka 157.45 hektar; av Dalkarlsberg—Degerfors järnvägs impedimenter 1¹, 0.2381 hektar, motsvarande avsöndringar från Immetorp 1¹, Sibbofors 1¹ och Älgsimmen 1¹; Utterbäck 1⁴⁸, 1⁴⁹, 1⁵⁰, 1⁵¹, 1⁵² och 1⁵³; del av Sibbofors 1¹, cirka 104.30 hektar; Sibbofors 1³; del av Österhult 1¹, cirka 133.70 hektar; del av Lindås 1¹, cirka 98.60 hektar; del av Älgsimmen 1¹ och Älgsimstorp 1¹, cirka 723.49 hektar; Älgsimmen 1³; Snöbergshyttan 1¹, 1² och 1⁴; del av Valåsen 1¹, cirka 44.50 hektar; del av Abborrtjärn 1³, cirka 132.75 hektar; samt Abborrtjärn 1⁴ och 1⁶.

Inom Vikers socken: del av Snöbergsskogen 1¹, cirka 152.51 hektar; samt Snöbergsskogen 1².

Inom Tysslinge socken: del av Tolsboda 1¹, cirka 3.60 hektar; Tolsboda 1²; del av Tolsboda 2³, cirka 183.28 hektar; del av Tolsboda 2⁵, cirka 156.83 hektar; samt del av för Tolsboda 2³, 2⁵ och 2⁶ samfällad mark.

I kronans bytesområde ingående delar av lägenheten Dalkarlsberg—Degerfors järnvägs impedimenter 1¹ i Karlskoga socken, fastigheterna Snöbergsskogen 1¹ och 1² i Vikers socken samt för Tolsboda 2³, 2⁵ och 2⁶ samfällad mark i Tysslinge socken överlåtas till bolaget med den rätt kronan kan äga till desamma.

I bytet ingår jämväl rätt till vatten å eller invid de fastigheter inom kronans bytesområde, vilka i sin helhet överlåtas.

Beträffande de övriga fastigheter, varå avstyckning skall verkställas, skola följande villkor gälla:

Från exproprierade området Immetorp 1³ och avsöndrade lägenheten Dalkarlsberg—Degerfors järnvägs impedimenter 1¹ avstyckas de delar, som ingå i markbytet, med rätt till utfartsväg, i den mån sådan rätt tillkommer styckningsfastigheterna.

Från hemmanen Sibbofors 1¹, Lindås 1¹ och Valåsen 1¹ avstyckas de delar, som ingå i markbytet, med rätt till utfartsväg, samt styckningsfastigheternas rätt till fiske i de i styckningslotterna ingående vattenområdena.

Från hemmanslotten Immetorp 1⁴ avstyckas den del, som ej ingår i markbytet, jämte 1⁴ tillkommande vattenområden i sjön Möckeln, Svartälven och Immån ävensom rätt till fiske däri.

* Här ej intagen.

Från utjorden Österhult 1¹ avstyckas den del, som ej ingår i markbytet, med rätt till utfartsväg, i den mån sådan rätt tillkommer styckningsfastigheten, samt styckningsfastighetens rätt till fiske i de vattenområden, som ingå i styckningslotten, varjämte stamfastigheten skall tillförsäkras rätt till utfartsväg över styckningslotten.

Från hemmanet Älgsimmen 1¹ och bergstorpet Älgsimstorp 1¹, med ej var för sig redovisade ägor, samt från hemmanslotten Abborrtjärn 1³ avstyckas de delar, som ej ingå i markbytet, med rätt till utfartsväg, samt styckningsfastigheternas rätt till fiske i de i styckningslotterna ingående vattenområdena.

Från jordlägenheten Snöbergsskogen 1¹ avstyckas den del, som ej ingår i markbytet, med rätt till uppdamning av sjön Rösimmen till viss höjd och rätt till utfartsväg.

Från hemmanet Tolsboda 1¹ avstyckas den del, som ingår i markbytet, med styckningsfastighetens rätt till fiske i det i styckningslotten ingående vattenområdet ävensom rätt till utfartsväg, såvida styckningslotten ej avskiljes under villkor om sammanläggning med angränsande Tolsboda 2³.

Från hemmansdelen Tolsboda 2³ avstyckas den del, som ej ingår i markbytet, med rätt till utfartsväg.

Från hemmanslotten Tolsboda 2⁵ avstyckas den del, som ej ingår i markbytet, för sammanläggning med den från Tolsboda 2³ till avstyckning ovan föreslagna del.

Från hemmansdelarna Tolsboda 2³, 2⁵ och 2⁶ avstyckas inom bytesområdet belägen, dem tillhörig samfälld mark under villkor om sammanläggning med angränsande Tolsboda 2³.

I den mån de ifrågasatta avstyckningarna, utöver vad ovan angivits, måste verkställas under villkor om sammanläggning av avstyckat område eller eventuellt stamfastigheten med annan fastighet, må så ske.

§ 2.

Bolaget överlåter till kronan följande fastigheter (bolagets bytesområde), vilka ungefärligen angivits med röd kantfärg och röd streckning å ovan nämnda generalstabskartblad 72 Nora, bilaga A*, samt bifogade generalstabskartblad 81 Filipstad, bilaga B¹, nämligen:

Inom Järnböds socken: Håkansboda 1¹³, 1¹⁴, 1¹⁵, 1¹⁶ och 1¹⁷.

Inom Nora socken: Grecksåsar 1³ och 3⁶; Västgöthyttan 1¹¹, 2¹⁰ och 5⁸; Noor 1⁴ med därtill hörande andel i Noors öken (ägolotten litt. A); samt Noor 3¹⁰.

Inom Vikers socken: Nya Viker 1²¹ och 2²²; Gamla Viker 2⁹ och 5¹¹; Dalkarlshyttan 1¹⁶; av Dalkarlshyttan 3¹⁶ del av skifte 1 (litt. Cie 1), cirka 152.5990 hektar; av Dalkarlshyttan 3¹⁹ skifte 1 (litt. Ckc 1 om 28.3950 hektar); samt Älvhyttan 6¹⁷.

I bolagets bytesområde ingående del av Noors öken eller ägolotten litt. A i Nora socken överlåtes till kronan med den rätt bolaget kan äga till densamma.

I bytet ingår jämväl rätt till vatten å eller invid de fastigheter inom bolagets bytesområde, vilka i sin helhet överlåtas.

Beträffande de övriga fastigheter, varå avstyckning skall verkställas, skola följande villkor gälla:

Från hemmanslotten Dalkarlshyttan 3¹⁶ avstyckas den del av ägoskiftet litt. Cie 1, som ingår i markbytet, med rätt att begagna de samfällda vägar, vari Dalkarlshyttan 3¹⁶ äger del, samt denna hemmanslots andel i »sam-

* Här ej intagen.

fällda kvarnplatsen och gamla hyttstället» och, eventuellt, i hela eller vissa procent av den till 3¹⁶ hörande andelen i fisket i sjöar och vattendrag inom Dalkarlshyttans bys rågångar.

Från hemmanslotten Dalkarlshyttan 3¹⁹ avstyckas ägoskiftet litt. Ckc 1 med rätt att begagna de samfällda vägar, vari Dalkarlshyttan 3¹⁹ äger del, samt denna hemmanslots andel i »samfällda kvarnplatsen och gamla hyttstället» och, eventuellt, i hela eller vissa procent av den till 3¹⁹ hörande andelen i fisket i sjöar och vattendrag inom Dalkarlshyttans bys rågångar.

I den mån de ifrågasatta avstyckningarna måste verkställas under villkor om sammanläggning av avstyckat område eller eventuellt stamfastigheten med annan fastighet, må så ske.

§ 3.

För det högre uppskattningsvärdet av kronans bytesområde erlägger bolaget till kronan ett kontant belopp av Etthundrafemtiotusen (150,000) kronor, att vid avtalets underskrivande betalas till Kungl. Domänstyrelsen.

§ 4.

I bytet ingå endast kronan eller bolaget tillhöriga å respektive bytesområden befintliga byggnader och anläggningar.

§ 5.

Kronan och bolaget skola å ömse sidor vara underkastade och för tiden från och med tillträdesdagen skyldiga fullgöra uppgjorda avtal och utfästelser, som röra de överlåtna fastigheterna och avse nyttjande-, servituts- och liknande rättigheter ävensom kraftledningskontrakt med främmande företag, allt i enlighet med bifogade förteckning, bilaga C.

Den jakträtt, som Hans Majestät Konungen förklarar sig för egen räkning önska disponera å kronans bytesområde, skall gälla så länge sagda jakträtt bibehålles.

§ 6.

Inom kronans bytesområde och nuvarande eller blivande Bofors skjutfält belägna delar av dels vägen Dalkarlshyttan—Immetorp (utgörande del av nedlagda järnvägen Dalkarlsberg—Degerfors), dels de till samma väg anknutna vägarna från Södra Tolsboda och Österhult, dels ock vägen från Elgsimstorp till Kringelhult skall kronan utan ersättning till bolaget äga utnyttja för utdrivning av skogsprodukter och för förvaltningsändamål under tid, då skjutning inom Bofors skjutfält icke förekommer över eller i omedelbar närhet av nämnda vägar, och på sätt, varom Aktiebolaget Bofors skall, efter domänstyrelsens hörande, utfärda säkerhets- och nyttjanderättsföreskrifter av sådant innehåll, att trafiken för kronan i möjligaste mån underlättas.

Underhållet av vägen Dalkarlshyttan—Immetorp och den till nämnda väg anknutna vägen från Tolsboda skall åligga bolaget ensamt, så länge de utnyttjas för Bofors skjutfält och icke öppnas för allmän trafik.

Ifrågavarande nyttjanderätt till vägar skall kronan äga inteckna.

§ 7.

Kronan förbehålles rätt att utan ersättning till bolaget verkställa vattenreglering i Imälven och dämning i sjöarna Rösimmen och Elgesimmen, i den mån denna rätt hänföres till kronans bytesområde, under villkor, dels att vattenståndet i Rösimmen ej stiger högre än till överkant på nuvarande tredje stenskiftet uppifrån räknat å högra stenarmen närmast luckorna,

vilken höjd fixerats medelst en i berget cirka tio meter norr om vänstra landfästet horisontellt inbörad järnsprint, dels ock att vattenståndet i Elg-simmen ej stiger högre än vänstra nuvarande dammluckans överkant, vilken höjd fixerats medelst en i en större jordfast sten cirka tio meter norr om högra landfästet horisontellt inbörad järnsprint.

Denna dämmningsrätt skall kronan äga inteckna.

§ 8.

Inom kronans bytesområde befintlig utstämplad skog ävensom framkörda eller i skogen kvarliggande skogsprodukter äger kronan behålla med rätt för kronan att utan ersättning till bolaget intill den 1 juli 1941 avverka den utstämplade skogen samt utdriva skogsprodukterna och därvid utnyttja upplagsplatser vid vägar, så belägna och av sådan beskaffenhet, att avhämtning därifrån under barmarkstid kan ske medelst bil eller hästkördon, dock med beaktande av de föreskrifter, som Aktiebolaget Bofors finner erforderliga ur säkerhetssynpunkt.

Allt virke inom kronans bytesområde, som ej därifrån blivit avforslat den 1 juli 1941, tillfaller bolaget.

§ 9.

Inom bolagets bytesområde befintlig utstämplad skog tillfaller kronan. Bolaget äger rätt, att — i syfte att bereda arbetsförtjänst åt inom bytesområdet bosatta arrendatorer och torpare — under tiden till tillträdesdagen verkställa avverkning inom berörda bytesområde enligt av kronan lämnade instruktioner, med skyldighet för kronan att ersätta bolaget alla med avverkningen direkt sammanhängande kostnader med undantag av ersättning till arbetsförmän och skogvaktare.

Inom bolagets bytesområde före den 1 januari 1939 framkört eller i skogen kvarliggande avverkat virke ävensom träkol äger bolaget behålla med rätt för bolaget att utan ersättning till kronan intill den 1 juli 1940 utdriva skogsprodukterna och därvid utnyttja upplagsplatser vid vägar, så belägna och av sådan beskaffenhet, att avhämtning därifrån under barmarkstid kan ske medelst bil eller hästfordon.

Allt virke inom bolagets bytesområde, som ej därifrån blivit avforslat den 1 juli 1940, tillfaller kronan.

§ 10.

Gällande arrendeavtal med arrendatorer och torpare samt andra upplåtelser övertagas av vardera parten vid tillträdesdagen. I detta avseende skola gälla de bestämmelser, som i bilaga E angivas.

§ 11.

Kronan skall gottgöra bolaget för vad kronan kontant eller in natura uppburit eller kan komma att uppbära i form av arrende eller annan avgäld för till kronans bytesområde hörande jord för tid från och med tillträdesdagen, liksom ock vara berättigad till motsvarande ersättning av bolaget, avseende tiden före samma dag.

§ 12.

Bolaget skall gottgöra kronan för vad bolaget kontant eller in natura uppburit eller kan komma att uppbära i form av arrende eller annan avgäld för till bolagets bytesområde hörande jord för tid från och med tillträdesdagen, liksom ock vara berättigad till motsvarande ersättning av kronan, avseende tiden före samma dag.

§ 13.

Kronan och bolaget skola å ömse sidor svara för alla å respektive bytesområden intill tillträdesdagen belöpande utskylder och besvär. Från och med tillträdesdagen belöpande utskylder och besvär skola gäldas av respektive ägare, dock med undantag av utskylder för i §§ 8 och 9 medgivna avverkningsrätter, vilka utskylder skola gäldas av kronan.

§ 14.

Kostnaderna för lagfart skola bestridas av kronan och bolaget var för sig. Samtliga avstyckningskostnader och övriga med bytet förenade utgifter skola betalas av bolaget.

§ 15.

Gent emot hos kronan eller bolaget å fastigheterna anställd personal ikläder sig icke den part, som tillträder fastigheterna, några skyldigheter från och med tillträdesdagen.

§ 16.

Fastigheterna tillträdas vid bytesavtalets undertecknande. Fastigheterna avlämnas i befintligt skick.

Kronan medgiver skogvaktaren Folke Eriksson rätt att till den 14 mars 1940 utan ersättning till kronan kvarbo å den till honom upplåtna skogvaktarebostaden å fastigheten Västgöthyttan 5^a i Nora socken.

§ 17.

Kronan och bolaget förbinda sig å ömse sidor att överlämna de i bytet ingående fastigheterna fria från andra gravationer än de, som i ovannämnda Bilaga C angivas.

Intecknade rättigheter, enligt bifogade Bilaga D, till bete och till uppbyggnad av torvströ, som besvära i bolagets bytesområde ingående fastigheter, skola så vitt möjligt avlyftas senast inom 10 år från tillträdesdagen. I den mån avskiljande av mark för kulturbeten därvid ifrågakommer, skall kronan kostnadsfritt avstå sådan. Kronan förklarar sig villig att även i övrigt på allt sätt underlätta avvecklingen av ifrågavarande servitut.

§ 18.

Bolaget har att i vanlig ordning söka tillstånd att förvärva de fastigheter, som genom bytet tillfalla bolaget.

Förteckning över uppgjorda avtal och utfästelser, som beröra fastigheter inom kronans och bolagets bytesområden.

Kronans bytesområde.

Intecknade nyttjanderätter.

1) Uti Österhult 1¹, § 21; Sibbofors 1¹, § 23; samt Älgsimmen 1¹ och Älgsimstorp 1¹, § 24; den 25 januari 1901, Örebro Elektriska Aktiebolag till säkerhet för rätt till framdragande av elektrisk ledning med mera enligt kontrakt den 27 maj 1898 med Willingsbergs Aktiebolag.

2) Uti Abborrtjärn 1³, 1⁴ och 1⁶, Immetorp 1⁴, Valåsen 1¹, Älgsimmen 1¹ och Älgsimstorp 1¹ med flera fastigheter den 7 september 1914, § 106, Kungl. Maj:t och kronan till säkerhet för rätt att under femtio år såsom skjutfält använda visst å intecknade fastigheterna beläget område enligt kontrakt den 18 november 1913 och den 12 december samma år mellan Kungl. Marinförvaltningen å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar samt Aktiebolaget Bofors-Gullspång.

3) Uti Snöbergshyttan 1¹ den 4 februari 1915, § 35, Kungl. Maj:t och kronan till säkerhet för uti kontrakt den 18 november 1913 upplåten nyttjanderätt av visst område med mera i och för skjutfält.

4) Uti Immetorp 1⁴, Sibbofors 1¹ och Valåsen 1¹ den 18 december 1917, § 139, till säkerhet för servitutsrätt, avseende skyldighet för Vargöns Aktiebolag att underhålla väg samt upplåten enligt mom. D i avhandling den 17 november 1917 med Aktiebolaget Bofors-Gullspång.

5) Uti Abborrtjärn 1⁶, Immetorp 1⁴, Sibbofors 1¹, Valåsen 1¹, Älgsimmen 1¹, Älgsimstorp 1¹ samt Österhult 1¹ den 25 februari 1924, § 73, Aktiebolaget Bofors såsom ägare av Abborrtjärn 1⁷ med flera fastigheter till säkerhet för rätt till skjutning ävensom annan förfoganderätt över intecknade fastigheterna enligt mom. b och c i avhandling den 17 november 1917 av Vargöns Aktiebolag.

6) Uti $\frac{1}{4}$ mantal Tolsboda nr 2, numera 2³, 2⁵ och 2⁶, den 21 december 1914, § 174, Kungl. Marinförvaltningen till säkerhet för uti kontrakt den 18 november 1913 med Willingsbergs Aktiebolag upplåten nyttjanderätt till skjutfält med mera.

Ej intecknade nyttjanderätter.

1) Örebro Elektriska Aktiebolag enligt Kungl. Domänstyrelsens skrivelse, nr S. III: 912/1934, den 22 januari 1935 medgiven rätt till utvidgning till 30 meters bredd med mera av framdragen elektrisk ledning enligt kontrakt den 27 maj 1898 med Willingsbergs Aktiebolag.

2) Kungl. Telegrafstyrelsen enligt Kungl. Domänstyrelsens skrivelse, nr S. II: 145—149, den 14 februari 1935 medgiven rätt att nedlägga jordkabel för telegraf- och telefonledningar mellan Örebro och Karlstad i mark tillhörande kronoparken Villingsberg.

3) Aktiebolaget Bofors genom en den 6 och 7 mars 1936 träffad, av Kungl. Domänstyrelsen i protokoll, nr S. II: 636, den 6 april 1936 godkänd förening medgiven rätt att bryta och för all framtid nyttja väg över fastigheten $\frac{1}{4}$ mtl Immetorp av kronoparken Villingsberg.

Bolagets bytesområde.

Intecknad nyttjanderätt.

Uti Dalkarlslyttan 1^s med flera fastigheter den 13 februari 1905, § 18, för nyttjande- och servitutsrätt enligt avhandling den 30 november 1903 och den 26 mars 1904 med tillägg därå den 2 februari 1905 av Aktiebolaget Bredsjö Bruk till Dalkarlsbergs Aktiebolag.

Ej in-tecknade nyttjanderätter.

Nora Bergslags Elektriska Aktiebolag, Striberg, enligt koncession medgiven rätt att framdraga elektriska ledningar från Dalkarlsberg till Wikers Aktiebolags fastigheter i Skrikarhytte by för distribution av elektrisk kraft inom Skrikarhytte by till Wikers Aktiebolag och dess underlydande.

Skrekarhytte Kvarnintressenter i Vikersvik enligt avhandling den 25 november 1920 medgiven rätt att framdraga elektriska hög- och lågspänningsledningar över fastigheter inom Nya Vikers och Gamla Vikers med flera byar och skifteslag inom Vikers kapellförsamling av Örebro län.

Bilaga D.

Förteckning över in-tecknade rättigheter till bete och till upptagning av torvströ, som besvära fastigheter inom bolagets bytesområde.

1) Uti Nya Viker 1²¹ och 2¹² den 24 november 1924, § 103, till säkerhet för betesrätt, som av Wikers Aktiebolag genom avhandling den 13 mars 1922 upplåtits till ägaren av $\frac{1}{15}$ mantal 1²⁰ och $\frac{29}{281}$ mantal 2¹¹, allt Viker Nya.

2) Uti Noor 1⁴ den 24 november 1924, § 105, till säkerhet för betesrätt, som av Wikers Aktiebolag enligt avhandling den 28 april 1922 upplåtits till ägaren av $\frac{1}{8}$ mantal Noor 1³.

3) Uti Greksåsar 3⁹ den 26 januari 1925, § 14, till säkerhet för betesrätt, som av Wikers Aktiebolag genom avhandling den 13 mars 1922 upplåtits till ägaren av $\frac{3}{20}$ mantal Greksåsar 3⁵.

4) Uti Noor 3¹⁰ den 14 april 1925, § 72 $\frac{1}{2}$, till säkerhet för betesrätt, som av Wikers Aktiebolag genom avhandling den 15 maj 1923 upplåtits åt ägaren till $\frac{3}{8}$ mantal Noor 3¹¹.

5) Uti Gamla Viker 2⁹ den 15 april 1925, § 79, till säkerhet för betesrätt, som av Wikers Aktiebolag genom avhandling den 13 mars 1922 upplåtits åt ägaren till $\frac{1}{16}$ mantal Viker Gamla 2⁹.

6) Uti Älvhyttan 6¹⁷ den 8 juni 1925, § 97, till säkerhet för åt ägaren till $\frac{1}{12}$ mantal Älvhyttan 6¹⁹ i mom. 4) i kontrakt den 7 oktober 1922 av Wikers Aktiebolag såsom ägare till $\frac{1}{6}$ mantal Älvhyttan 6¹⁷ upplåten betesrätt.

7) Uti Gamla Viker 5⁴¹ den 12 september 1927, § 38, till säkerhet för betesrätt, som av Wikers Aktiebolag genom kontrakt den 11 november 1922 upplåtits till Israel Israelsson såsom ägare av $\frac{13}{32}$ mantal Viker Gamla 5⁴⁰.

8) Uti Dalkarlshyttan 3¹⁰ den 15 juni 1931, § 138, Carl Gustaf Andersson såsom ägare av $\frac{9}{200}$ mantal Dalkarlshyttan 1¹⁷ till säkerhet för i köpekontrakt den 3 mars 1928 av Wikers Aktiebolag under punkt 5 upplåten servitutsrätt, innefattande rätt till bete för vissa kreatur å skogsmarken till in-tecknade fastigheten.

9) Uti Dalkarlshyttan 3¹⁰ den 15 juni 1931, § 139, Alexander Johansson såsom ägare av $\frac{14}{150}$ mantal Dalkarlshyttan 3¹² till säkerhet för i köpekontrakt den 3 mars 1928 av Wikers Aktiebolag under punkt 5 upplåten servitutsrätt, innefattande rätt till bete för vissa kreatur å skogsmarken till in-tecknade fastigheten.

10) Uti Dalkarlshyttan 3¹⁶ den 15 juni 1931, § 140, Gottfrid Fernström såsom ägare av $\frac{3}{100}$ mantal 1¹⁵, $\frac{1}{200}$ mantal 3¹⁴ samt $\frac{1}{20}$ mantal 3¹⁷, allt Dalkarlshyttan, till säkerhet för i köpekontrakt den 3 mars 1928 av Wikers Aktiebolag under punkt 5 upplåten servitutsrätt, innefattande rätt till bete för vissa kreatur å skogsmarken till in-tecknade fastigheten.

11) Uti Dalkarlshyttan 3¹⁰ den 15 juni 1931, § 141, Emil Andersson såsom ägare av $\frac{4}{250}$ mantal 1¹⁸ och $\frac{13}{800}$ mantal 3¹⁵, allt Dalkarlshyttan, samt $\frac{1}{10}$ mantal Hertzboda 1² till säkerhet för i köpekontrakt den 3 mars 1928 av Wikers Aktiebolag under punkt 5 upplåten servitutsrätt, innefattande rätt till bete för vissa kreatur å skogsmarken till in-tecknade fastigheten.

12) Uti Västgöthyttan 2⁴⁰ den 15 juni 1931, § 172, Ulrika Serafia Andersson såsom ägare av $\frac{28}{100}$ mantal Västgöthyttan 1⁸ till säkerhet för i köpekontrakt den 3 mars 1928 av Wikers Aktiebolag under punkt 2 upplåten servitutsrätt, innefattande dels rätt till bete för vissa kreatur å in-tecknade fastigheten och dels rätt till upptagning av torvströ å viss plats i den så kallade Västgöthyttmossen, belägen å in-tecknade fastigheten.

13) Uti Västgöthyttan 2⁴⁰ den 14 september 1931, § 4, Edvin Julius Hedberg såsom ägare av $\frac{2}{10}$ mantal Västgöthyttan 2⁹ till säkerhet för i köpekontrakt den 3 mars 1928 av Wikers Aktiebolag under punkt 2 upplåten servitutsrätt, innefattande dels rätt till bete för vissa kreatur å in-tecknade fastigheten och dels rätt till upptagning av torvströ å viss plats i den så kallade Västgöthyttmossen, belägen å in-tecknade fastigheten.

14) Uti Västgöthyttan 1¹¹ den 9 november 1931, § 106, ägaren av $\frac{3}{100}$ mantal Västgöthyttan 1⁹ till säkerhet för rätt till mulbete enligt mom. 2 a i köpekontrakt den 3 mars 1928 mellan Wikers Aktiebolag och Lydia Lind.

Bilaga E.

Beträffande nedanstående lägenheter skola följande särskilda villkor gälla:
Berget Norra, arrendeställe. Nuvarande arrendatorn Emil Karlsson skall äga förnya arrendet på lägenheten, som utlöper den 14 mars 1941, så länge han önskar.

Berget Norra, hyreslägenhet. Lägenheten får disponeras på livstid av nuvarande innehavaren Erik Lindahl på nu gällande villkor.

Berget Norra, garagetomt. Nuvarande arrendatorn skall äga förnya arrendet, som utlöper den 31 december 1941.

Berget Södra, bostadslägenhet. Lägenheten får disponeras på livstid av nuvarande innehavaren Karl Johan Björn på nu gällande villkor.

Vaktstugan, arrendeställe. Nuvarande arrendatorn Erik August Jansson skall äga förnya arrendet på lägenheten, som utlöper den 14 mars 1941, så länge han önskar.

Vaktstugan, verkstadstomt. Nuvarande arrendatorn skall äga förnya arrendet, som utlöper den 31 december 1941.

Om ur säkerhetssynpunkt det visar sig omöjligt att förnya ovan angivna upplåtelser utöver nu gällande arrendetid, förbinder sig bolaget att bereda innehavarna ersättning eller annan lägenhet för angivet ändamål.